Översiktsplan Bjurholms kommun 2040

Bjurholms kommun

Kommunstyrelsen

Postadress: 916 81 Bjurholm

Besöksadress: Bjurholms kommun, Storgatan 9, 916 81 Bjurholm

E-post: kommunen@bjurholm.se

Diarienummer: KS25-215 212

Webb: https://www.bjurholm.se/bygga-bo-miljo-och-infrastruktur/plan-och-bygg/oversiktsplanering

Kommun: Bjurholms kommun

Kommunkod: 2403

Titel: Översiktsplan Bjurholms kommun 2040.

Status: Granskning

MEDVERKANDE:

Bjurholms kommun:

- Bo Bäckström, projektledare översiktsplanering
- Jimmy Johansson, kommunchef
- Anna Kassberg, bygglovhandläggare/byggnadsinspektör
- Mattias Olsson, byggnadsinspektör
- Veronica Tengman Bylund, miljö- och säkerhetsskyddschef
- Claudia Wieczorek, näringslivsutvecklare

Tyréns Sverige AB:

- Isak Brändström, uppdragsledare
- Hanna Krämmer, planarkitekt
- Minna Jersenius, samhällsplanerare
- Jesper Guttormsen, GIS-ingenjör
- Ida Marttila, miljöutredare
- Elin Norman, miljöutredare

Innehållsförteckning

1 Inledning 4
1.1 Förord 4
1.2 Sammanfattning 4
1.3 Vad är en översiktsplan 5
1.4 Process 6
1.5 Läsanvisning 7
1.6 Bjurholms kommun 7

2 Mål och utvecklingsinriktning 8
2.1 Blomstrande Bjurholm 2040 9
2.2 Utvecklingsinriktning 11
2.3 Samordning med mål, planer och program 14

3 Mark- och vattenanvändning 15

4 Förhållanden av väsentlig betydelse för planeringen 18
4.1 Riksintressen 19
4.2 Miljökvalitetsnormer 23
4.3 Hälsa, säkerhet och klimatrelaterade risker 25
4.4 Vatten- och avloppsförsörjning 30
4.5 Kulturmiljö och gestaltning 31
4.6 Naturmiljö 34
4.7 Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) 34
4.8 Areella näringar 36
4.9 Mellankommunala och regionala förhållanden 38

5 Genomförande och konsekvenser 40
5.1 Planens genomförande 40
5.2 Miljökonsekvenser 42
5.3 Sociala och ekonomiska konsekvenser 42

6 Underlag 44

1 Inledning

1.1 Förord

Den gamla översiktsplanen antogs 2012 och den fördjupade översiktsplanen för tätorten antogs 1990 så det är angeläget bland annat som ett lagkrav att göra en ny. Med den vill vi skapa förutsättningar för ett blomstrande Bjurholm! Framtidsbilden är ett tryggt, välkomnande och livskraftigt Bjurholm! Den befintliga bebyggelsen är en resurs för kommunens utveckling. Vi vill att översiktsplanen ger förutsättningar för människor att förverkliga egna idéer och verksamheter, gärna i kombination med boende och brukande av den egna marken. Översiktsplanen skapar också goda möjligheter för ny bebyggelse och nya bostads- och verksamhetsområden, så att kommunen kan växa och fler kan bo och verka i Bjurholm. I naturnära lägen tillåter planen mindre anläggningar och verksamheter som stödjer naturturism och friluftsliv. Vi vill att Översiktsplanen ska lyfta fram attraktiva stråk och platser för gång, cykling och rekreation, värna närhet till naturen och stödja utvecklingen av trygga och tillgängliga vardagsmiljöer i både tätorten och byarna. Översiktsplanen möjliggör förbättringar av trafiksäkerhet och säkrare transporter.

Arbetet med översiktsplanen inleddes under hösten 2025 och har arbetats fram tillsammans med medborgare, tjänstepersoner, politiker samt Tyréns Sverige AB som upphandlad konsult.

En invånardialog genomfördes för att få synpunkter och inspel till översiktsplanens utformning. Därutöver har workshops med tjänstepersoner och politiker anordnats för att utarbeta målbild, utvecklingsinriktning och förslag till markanvändning. Samråd enligt plan- och bygglagen har hållits under sommaren 2026.

Ett varmt tack till alla som bidragit och deltagit i arbetet med översiktsplanen och därmed till en inspirerande framtidsbild och ett blomstrande Bjurholm!

Christina Lidström

Kommunstyrelsens ordförande

Bjurholms kommun

1.2 Sammanfattning

Översiktsplanen för Bjurholms kommun visar hur kommunen vill utvecklas fram till år 2040 och hur mark och vatten kan användas för att skapa goda livsmiljöer, ett livskraftigt näringsliv och en hållbar utveckling i hela kommunen. Planen är vägledande för den fortsatta planeringen och för beslut som rör den fysiska miljön i kommunen.

Planförslaget tar sin utgångspunkt i Bjurholms styrkor och möjligheter. I kommunen finns ett starkt lokalt engagemang, företagsamhet och goda förutsättningar för ett vardagsliv med hög livskvalitet. Bjurholm kännetecknas av närheten till natur, friluftsliv och rekreation, med älvdalar och skogar som en självklar del av vardagen. Samtidigt finns här en levande landsbygd med byar, jordbruk, skogsbruk och rennäring. Översiktsplanen bygger vidare på detta och skapar utrymme för utveckling och nya initiativ i både tätorten, byarna och på landsbygden.

Bjurholms tätort pekas ut som kommunens centrum för boende, service, handel och samhällsfunktioner. Tätorten ska fortsätta utvecklas som en levande och attraktiv plats genom att bygga vidare på befintliga strukturer och genom en blandning av bostäder, verksamheter, mötesplatser och grönområden. Nya bostadsområden möjliggörs i attraktiva och tätortsnära lägen norr om tätorten, med närhet till natur, friluftsliv, motions- och skidspår samt golfbanan. Dessa områden ska bidra till att bredda bostadsutbudet och skapa nya boendemiljöer med tydlig koppling till landskapets kvaliteter.

Näringslivet ges en central roll i kommunens framtida utveckling. Planförslaget möjliggör utökning av verksamhetsområden där nya företag kan etableras och befintliga verksamheter ges möjlighet att växa. Genom att samla verksamheter i strategiska lägen med god tillgänglighet skapas förutsättningar för fler arbetstillfällen, ökat företagande och långsiktig utvecklingskraft.

Samtidigt betonar översiktsplanen betydelsen av hela kommunen. Byar och landsbygder är livsmiljöer där människor bor, verkar och engagerar sig. Planen har därför ett tillåtande och flexibelt förhållningssätt, där nya bostäder, verksamheter och utveckling av befintliga byggnader kan prövas utifrån platsens förutsättningar. Möjligheten att använda och utveckla det som redan finns – som hus, gårdar och fritidsbebyggelse – ses som en resurs för att stärka livskraften i hela kommunen.

Natur och landskap är grundläggande kvaliteter i Bjurholms kommun. Älvdalarna längs Öreälven och Lögdeälven, liksom platser som Balberget, Agnäsbacken, golfbanan och motions- och skidspåren, är viktiga för friluftsliv, rekreation och besöksnäring. Dessa områden ges förutsättningar att fortsätta utvecklas för att stärka rekreationsvärden och möjliggöra naturturism.

Översiktsplanen skapar tydlighet kring var utveckling är lämplig och var särskild hänsyn behöver tas till exempelvis natur- och kulturvärden, vattenkvalitet och säkerhet. Sammantaget är planen ett framåtblickande och samlande underlag som tar fasta på Bjurholms kvaliteter och visar riktningen för kommunens fortsatta utveckling.

1.3 Vad är en översiktsplan

En översiktsplan är, enligt plan- och bygglagen, kommunens långsiktiga plan för hur mark och vatten ska användas, utvecklas och bevaras och visar den politiska viljeinriktningen för kommunens utveckling.

Den visar kommunens inriktning för bostäder, infrastruktur, grönområden och andra viktiga funktioner och har som mål att bidra till en hållbar samhällsutveckling.

En översiktsplan omfattar hela kommunens yta och fungerar som en vägledning för beslut om byggande och markanvändning. Den ska också visa hur kommunen tar hänsyn till allmänna intressen, riksintressen och miljökvalitetsnormer. Översiktsplanen ska hållas aktuell, vilket ska prövas i en planeringsstrategi en gång per mandatperiod.

1.4 Process

1.4.1 Planprocessen i Bjurholms kommun

Kommunstyrelsen ansvarar för arbetet med översiktsplaneringen och kommunfullmäktige antar översiktsplanen. Organisationen består av en styrgrupp (KS presidium), samt en operativ arbetsgrupp som utgörs av projektledare, kommunchef och representanter för Plan- och bygg samt Näringsliv. Utöver direkt berörda i arbetsgruppen ges andra berörda avdelningar och förvaltningar möjlighet att ge inspel. Konsultföretaget Tyréns Sverige AB hjälper kommunen att ta fram den nya översiktsplanen.

Bjurholms kommuns tidigare översiktsplan antogs 2012. Till översiktsplanen finns två tillägg som arbetats fram inom Umeåregionen i form av tillägg för strandskydd (antagen 2013, reviderad 2015) och tillägg för vindkraft (antagen 2010).

För Bjurholms tätort finns en fördjupad översiktsplan från 1990 och för Agnäs – Rågberget finns en områdesplan från 1985. Båda dessa planer är framtagna enligt äldre planlagstiftning och har därför, i enlighet med övergångsbestämmelserna till plan- och bygglagen, upphört att gälla vid utgången av 2025.

Kommunen tog 2024 fram en planeringsstrategi där det konstaterades att den kommuntäckande översiktsplanen och tillägget för vindkraft behöver revideras. Revideringen av tillägg för vindkraft pågår och hanteras i en separat process tillsammans med övriga kommuner inom Umeåregionen.

I och med antagandet av denna översiktsplan ersätts översiktsplanen för Bjurholms kommun från år 2012. Tillägget för strandskydd antagen 2013 och reviderad 2015 gäller fortfarande.

Arbetet med översiktsplanen inleddes under hösten 2025. En invånardialog genomfördes för att få synpunkter och inspel till planens utformning. Därutöver har workshops med tjänstepersoner och politiker anordnats för att utarbeta målbild, utvecklingsinriktning och förslag till markanvändning. Samråd enligt plan- och bygglagen har hållits under sommaren 2026.

Översiktsplanen är upprättad enligt plan- och bygglagen (2010:900) och enligt Boverkets översiktsplanemodell.

1.4.2 Tidplan

Översiktsplanen är utställd på granskning under perioden 23 oktober till 28 december 2026. Efter granskningen avslutats sammanställs inkomna synpunkter och antagandehandlingar tas fram, planen kan därefter antas av kommunfullmäktige under våren 2027.

1.5 Läsanvisning

Översiktsplanen består av följande handlingar:

- En planhandling bestående av plandokument och kartor digitalt i StoryMap samt i pdf-format.
- En miljökonsekvensanalys.

Planhandlingen består av en övergripande inledning i kapitel ett. Därefter följer i kapitel två målbild, planeringsstrategier och utvecklingsinriktning som beskriver de stora dragen i hur kommunen kan utvecklas. Kapitel tre anger inriktning för mark- och vattenanvändningen i en markanvändningskarta med tillhörande ställningstaganden och riktlinjer. Kapitel fyra beskriver riksintressen och andra förhållanden av väsentlig betydelse för den strategiska planeringen. Det avslutande kapitel fem beskriver översiktligt hur översiktsplanen kan genomföras och dess konsekvenser.

1.6 Bjurholms kommun

1.6.1 Bjurholm idag

Bjurholms kommun har en yta på 1 374 km2 belägen i södra Västerbottens län och hör till landskapen Västerbotten och Ångermanland. Kommunen hade under år 2024 ett svagt positivt flytningsnetto och vid årets slut 2 359 invånare. Majoriteten av de som flyttar till och från kommunen flyttar inom länet.

Kommunens centralort och enda tätort (en ort med minst 200 invånare) är Bjurholm. Agnäs är den näst största orten sett till befolkningsmängd och klassificeras som en småort. I Bjurholms kommun bor cirka 42% av invånarna inom tätorten Bjurholm, att jämföra med riket där 88% av invånarna bor i en tätort. Det innebär att mer än hälften av Bjurholms kommuns invånare bor i byarna eller i kommunens landsbygd. Medelåldern i Bjurholm är cirka 46 år, jämfört med 42 år i riket, vilket indikerar ett större behov av att tillgodose boende och service för äldre.

Landsortskommuner och kommuner med mycket turism tenderar att ha fler företagare, vilket Bjurholm är ett bra exempel på. I kommunen är 17% av de sysselsatta företagare, att jämföra med rikets 10%. De stora arbetsgivarna i Bjurholm återfinns inom offentlig sektor samt tillverkning och utvinning.

Ungefär 80% av bostadsbeståndet i Bjurholms kommun består av småhus. Andelen hyresrätter är låg och bostadsrätter saknas helt. I Bjurholms kommun finns cirka 30 antagna detaljplaner medan stora delar av kommunens yta inte omfattas av detaljplaner eller områdesbestämmelser.

Kommunens natur kännetecknas av barrskog i ett kuperat bergslandskap som genomskärs av två djupa älvdalar. Det finns jordbruksområden, sjöar och våtmarker som är viktiga för Bjurholms landskapskaraktär men dessa utgör en mindre del av arealen. I närheten av Öreälven går en tydlig gräns, där det flacka Västerbottenslandskapet övergår i ett ångermanländskt, kuperat landskap, med höga bergstoppar och djupa älvdalar. Förändringen syns tydligt genom bergsområdet Ångermanbalens markerade profil.

Långsiktigt behov av bostäder

I kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen konstateras att det långsiktiga behovet av bostäder är begränsat. Förutsättningarna för nyproduktion bedöms som små och fokus riktas i stället mot att arbeta med befintligt bestånd i stor utsträckning. Det handlar dels om att möjliggöra flyttkedjor genom att tillskapa bostäder för äldre, dels om att skapa förutsättningar för att omvandla tomma bostäder och lokaler, samt fritidshus till åretruntbostäder.

De bostadsbehov som inte tillgodoses bedöms framför allt vara fler upplåtelseformer, ungdomsbostäder, bostäder med hög tillgänglighetsstandard, exklusiva lägenheter, stora lägenheter och livsstilsboende.

I arbetet med bostadsförsörjningen lyfts även planberedskap som en viktig fråga och det handlar dels om en fördjupad översiktsplan för Bjurholms tätort, dels om att möjliggöra ett småhusområde i ett attraktivt läge. Här har översiktsplanen en viktig roll genom att den uppdaterar fördjupningen för Bjurholms tätort, föreslår nya bostadsområden samt genom att se över ställningstaganden för planläggning och bygglovsprövning som kan underlätta omvandlingar och nyttjande av befintligt bestånd.

2 Mål och utvecklingsinriktning

Målbilden Blomstrande Bjurholm 2040 beskriver hur framtidens Bjurholm ska vara och upplevas. Fem planeringsstrategier vidareutvecklar och vägleder den fortsatta planeringen. Utvecklingsinriktningen anger de huvudsakliga dragen för hur bebyggelse, natur och friluftsliv och kommunikationer ska utvecklas i kommunen.

Översiktsplanen utgår från en helhetssyn på hållbar utveckling där ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv vägs samman i den fysiska planeringen. Med ekologisk hållbarhet avses en markanvändning som tar tillvara naturens funktioner och minskar klimat- och miljörisker. Social hållbarhet handlar om att skapa ett sammanhållet samhälle där fler har nära till vardagens funktioner. Ekonomisk hållbarhet innebär att översiktsplanen är genomförbar, bidrar till minskade långsiktiga kostnader och skapar tydliga förutsättningar

för investeringar. Dessa perspektiv genomsyrar målbilden, planeringsstrategierna och utvecklingsinriktningen i översiktsplanen.

2.1 Blomstrande Bjurholm 2040

Blomstrande Bjurholm 2040 är en trygg, välkomnande och livskraftig kommun där människor kan leva hela livet och forma sin egen framtid. Här förenas närhet till naturen med ett rikt vardagsliv och en meningsfull fritid. Det finns utrymme att bo, arbeta och verka i olika skeden av livet, både i tätorten, i byarna och på landsbygden.

Resurser tas tillvara på ett hållbart och kreativt sätt och utgör en grogrund för utveckling. Skogen, jordbruket, landskapet och de kulturhistoriska miljöerna ligger till grund för ett mångsidigt företagande och ett aktivt lokalsamhälle. En bredd av företag, inom exempelvis besöksnäring, tillverkning, service och areella näringar, bidrar till ett levande Bjurholm året runt. Kommunen ger förutsättningar för människor att utveckla egna idéer och verksamheter, ofta i kombination med boende och brukande av den egna marken.

Naturen och landskapet utgör grundläggande kvaliteter i Bjurholm. Skogar, älvar och sjöar finns nära vardagen och ger utrymme för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser. Dessa kvaliteter skapar åtråvärda boendemiljöer och möjligheter för besöksnäringen, vilket stärker kommunens attraktivitet.

Den befintliga bebyggelsen ses som en resurs för utvecklingen. Gårdar, småhus och ekonomibyggnader får nytt liv som bostäder, verksamheter och mötesplatser. Parallellt skapas goda möjligheter för ny bebyggelse och nya områden, så att kommunen kan växa och fler kan bo och verka i Bjurholm. Tillsammans stärker det kommunens attraktivitet, sysselsättning och utvecklingskraft.

Närheten till Umeå och den omgivande regionen ger tillgång till arbete, utbildning och kultur och bidrar till valfrihet i vardagen. Bjurholm erbjuder därutöver lugn, handlingsutrymme och möjlighet för människor att växa, utvecklas och bidra aktivt till vårt samhälle. Här skapas långsiktiga förutsättningar för att både naturmiljöer och lokala resurser ska kunna vara en grund för livskvalitet och hållbar utveckling.

2.1.1 Planeringsstrategier

1. Skapa förutsättningar för ett blomstrande företagande

Ett livskraftigt företagande är avgörande för Bjurholms utveckling. Genom att bygga vidare på kommunens styrkor – skogen, jordbruket, naturen och det lokala engagemanget – skapas fler jobb, bättre service och möjlighet för människor att förverkliga sina idéer. De areella näringarna och de lokala naturresurserna bidrar inte bara till dagens näringsliv utan skapar också förutsättningar för lokal produktion, vidareförädling, företagande och utveckling inom flera näringar.

Planeringen ska möjliggöra småskalig verksamhetsutveckling nära bostäder, både i tätorten och i byarna. I naturnära lägen ska planeringen tillåta mindre anläggningar och verksamheter som stödjer naturturism och friluftsliv. Samtidigt ska översiktsplanen ge handlingsutrymme även för större verksamheter och nya etableringar som kan bidra till fler arbetstillfällen, stärkt näringsliv och inflyttning, i första hand inom eller i anslutning till utpekade verksamhetsområden.

Sammantaget skapar översiktsplanen goda förutsättningar för en mångfald av företag att utvecklas för att bidra till ett blomstrande Bjurholm.

2. Var tillåtande

I en liten kommun kan varje nytt initiativ göra stor skillnad. Därför ska planeringen i Bjurholm vara tillåtande och ge människor och företag goda möjligheter att bygga, utveckla och prova nya idéer. Det innebär att vi inte reglerar mer än nödvändigt och att prövningar av ny bebyggelse och verksamheter görs med ett öppet och lösningsorienterat synsätt. Samtidigt utgår planeringen från tydliga principer som säkerställer en god livsmiljö så att framtida konflikter undviks.

Planeringen ska öppna för utveckling i både tätorten och byarna och för en blandning av bostäder och mindre verksamheter där det är lämpligt. Genom att tydliggöra vilka områden som kräver särskild hänsyn skapas större handlingsutrymme i övriga delar av kommunen, där utvecklingen kan prövas mer flexibelt.

På så sätt skapar översiktsplanen enklare vägar för fler att förverkliga sina visioner i Bjurholm.

3. Ge nytt liv åt det vi har

Planeringen ska ta till vara de byggnader och miljöer som redan finns i Bjurholm. Det innebär att underlätta omvandling av tomma småhus, fritidshus och andra lokaler till åretruntbostäder eller nya funktioner.

Äldre brukningscentrum är en särskild resurs. Genom att öppna för utveckling av dessa miljöer skapas möjligheter för livsstilsboenden, småskalig odling, djurhållning, hantverk och företagande. På så sätt kan miljöer som annars riskerar att förfalla få nytt liv och fortsätta att bidra till en levande landsbygd.

Planeringen ska främja återbruk, omvandling och kreativt nyttjande på ett sätt som ger goda boendemiljöer och stödjer hållbar utveckling. Genom att skapa attraktiva bostäder för olika skeden av livet kan flyttkedjor frigöra småhus för inflyttning till kommunen.

4. Lyft fram våra bästa platser

Bjurholm har många platser med bra kvaliteter, från kuperade landskap och höjdlägen till älvar, sjöar och vackra naturmiljöer. Dessa lägen är särskilt attraktiva för boende, besöksmål och rekreation och utgör viktiga tillgångar för kommunens utveckling.

Planeringen ska lyfta fram och ta till vara dessa platser genom att möjliggöra bostäder och verksamheter som drar nytta av landskapets värden. I sådana miljöer skapar närheten till

naturen, vyerna och lugnet goda förutsättningar för både boendeutveckling och besöksnäring. Genom att styra utvecklingen till lägen med höga kvaliteter kan nya projekt bli mer genomförbara och samtidigt bidra till attraktiva miljöer för invånare och besökare.

Genom att utveckla våra mest värdefulla platser på ett ansvarsfullt och långsiktigt sätt stärks kommunens identitet, livskvalitet och förutsättningar för hållbar tillväxt.

5. Skapa förutsättningar för ett gott liv
Bjurholm ska vara en trygg och välkomnande kommun där människor kan leva hela livet och ta del av goda vardagsmiljöer, fritidsaktiviteter och service. Planeringen har en viktig roll i att stärka folkhälsa, tillgänglighet och samhörighet genom att ge goda förutsättningar för trygga boendemiljöer, mötesplatser och möjligheter till rörelse.

Översiktsplanen ska bidra till att utveckla miljöer där människor vill vistas och mötas. Det innebär till exempel att lyfta fram attraktiva stråk och platser för gång, cykling och rekreation, värna närhet till naturen och stödja utvecklingen av trygga och tillgängliga vardagsmiljöer i både tätorten och byarna. Planeringen ska också skapa förutsättningar för att fritidsaktiviteter och lokala mötesplatser kan fungera i olika delar av kommunen.

Genom att stärka möjligheterna till rörelse, möten och ett aktivt vardagsliv skapar planeringen bättre förutsättningar för hälsa, gemenskap och ett gott liv för alla generationer i Bjurholm.

2.2 Utvecklingsinriktning

Utvecklingsinriktningen redogör för kommunens fysiska planering på en översiktlig nivå vad gäller bebyggelse, natur och friluftsliv, samt kommunikationer. Utvecklingsinriktningen pekar också på viktiga regionala samband och anger grunderna för mark- och vattenanvändningen. Utvecklingsinriktningen omfattar hela kommunen. Även om planen särskilt lyfter fram vissa orter, stråk och områden innebär det inte att andra delar av kommunen saknar betydelse för boende, näringsliv, friluftsliv eller besöksnäring. De områden som lyfts fram är exempel på platser där kommunen ser särskilda utvecklingsmöjligheter eller strategiska värden ur ett översiktligt planeringsperspektiv.

2.2.1 Bebyggelsestruktur

Planeringen ska ge goda förutsättningar för bostäder och utveckling i flera delar av kommunen.

Centralorten Bjurholm är kommunens centrum för service, handel och samhällsfunktioner och ska vara den naturliga samlingspunkten. Utvecklingen ska bygga vidare på befintliga strukturer och ge utrymme för nya bostäder, verksamheter, mötesplatser och rekreationsmiljöer som bidrar till ett levande och attraktivt samhälle över tid.

Nya bebyggelseområden föreslås främst växa i nord–sydlig riktning från Bjurholm. Norrut mot Mariebäck finns närhet till rekreation (golfbana, vandringsled, skid- och motionsspår), kuperad terräng och utblickar över Öreälvens dalgång samt Balberget. Söderut längs väg 353 mot Nyby finns god tillgång till service, älvnära miljöer och viktiga friluftsområden som Lagnäset, Petnäset och Öreälvsleden.

Agnäs och Balsjö har en viktig roll som servicepunkter med livsmedelsbutiker med ombudstjänster och i Balsjö även en bensinstation. Butikerna fungerar som sociala mötesplatser och är centrala för vardagslivet i byarna och det omgivande landskapet. Båda orterna ligger vid större vägar, vilket gör dem till naturliga noder för service för både boende och passerande. Genom att möjliggöra fler bostäder i dessa orter stärks underlaget för att upprätthålla ett bra serviceutbud.

I övriga byar och på landsbygden är kommunen positiv till både nybyggnation och till att befintliga byggnader, såsom fritidshus och hus som står tomma, tas i bruk för

permanentboende där det är möjligt att ordna godtagbara lösningar för bland annat vatten och avlopp.

Bjurholms kommun ser positivt på nya etableringar som kan bidra till inflyttning, sysselsättning och ett stärkt näringsliv. Större verksamheter bör i första hand lokaliseras till verksamhetsområdet Österbacka i Bjurholms tätort, där tillgången till infrastruktur och transporter är god. Samtidigt ska befintliga verksamheter i andra delar av kommunen kunna utvecklas vidare där de redan finns, särskilt i lägen vid de större vägarna.

2.2.2 Grön- och blåstruktur

Bjurholms kommun präglas av stora naturområden och ett landskap som erbjuder rika möjligheter till friluftsliv och rekreation. Kommunens älvdalar, sjöar samt skogs- och kulturlandskap är viktiga tillgångar för livskvalitet, friluftsliv och besöksnäring. De områden som lyfts fram i översiktsplanen bedöms ha särskilt stor betydelse för kommunens utveckling eller särskilda möjligheter att utvecklas vidare.

Öreälven och Lögdeälven utgör centrala blå strukturer i kommunen. De är viktiga för biologisk mångfald, landskapsbild och kulturmiljö, samtidigt som de erbjuder goda förutsättningar för friluftsliv och besöksnäring genom bland annat fiske, vandring och kanotpaddling. Sammantaget ger detta goda förutsättningar för att utveckla naturturism samt stärka kommunens attraktionskraft för boende och besökare.

Agnäsbacken, golfbanan och kommunens campingar utgör exempel på anläggningar som redan idag bidrar till kommunens attraktivitet och som bedöms ha potential att utvecklas vidare. Genom att stärka förutsättningarna för sådana verksamheter kan kommunen bidra till ökad besöksnäring, fler aktiviteter och en attraktiv livsmiljö för både invånare och besökare.

Naturreservaten Balberget och Lagnäset och rekreationsområdet Petnäset ligger nära både Bjurholms centralort och flera av kommunens större byar. De är därför viktiga områden för bostadsnära rekreation. För att göra dem mer tillgängliga och knyta ihop dem på ett tydligare sätt föreslås nya och förbättrade rekreationsstråk. Det kan handla om nya leder eller utvecklade kopplingar som binder samman områdena med varandra och med centralorten.

Kommunen har även andra platser och områden som fyller viktiga funktioner för natur, friluftsliv, fiske, rekreation och besöksnäring. Att vissa områden lyfts fram i utvecklingsinriktningen innebär inte att andra besöksmål, fiskevatten, naturmiljöer eller rekreationsområden saknar betydelse. Dessa värden finns spridda i hela kommunen och bidrar sammantaget till Bjurholms attraktivitet och utvecklingsmöjligheter.

2.2.3 Kommunikation

Väg 92 och väg 353 är kommunens viktigaste vägar. Väg 92 används för resor dels österut mot Vännäs och Umeå dels västerut mot Åsele och fjällvärlden. Sträckan mellan

Bjurholm och Vännäs/Umeå har de största trafikvolymerna och är viktig för arbetspendling, då Bjurholm ingår i Umeås arbetsmarknadsregion. För att underlätta pendling krävs bra underhåll, trafiksäker utformning och snabba restider. Genom centralorten Bjurholm men även genom byar som Högås och Balsjö rör sig oskyddade trafikanter längs vägen, vilket medför behov av åtgärder för ökad trafiksäkerhet.

Väg 353 knyter samman Bjurholm med Lycksele norrut och Nordmaling och E4 söderut, vilket innebär att den trafikeras av både personbilar och tunga transporter. Kopplingen är viktig dels för pendlingen till och från Nordmaling/Örnsköldsvik men även med tanke på närheten till tågförbindelser i Nordmaling. I byar som Agnäs, Nyby och Sunnanå där vägen fungerar som byaväg, finns behov av åtgärder för att öka trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter.

Kollektivtrafiken är viktig för pendlingen inom och till och från kommunen och bör stärkas längs de viktigaste stråken, framför allt mot Vännäs, Umeå och Nordmaling men även mot Lycksele. Den digitala infrastrukturen är i stort väl utbyggd, men i vissa delar av kommunen behöver mobiltäckningen förbättras.

2.3 Samordning med mål, planer och program

Översiktsplanen bygger på en helhetssyn där målbilden, planeringsstrategierna och utvecklingsinriktningen tillsammans med mark- och vattenanvändningen bidrar till att uppfylla globala, nationella, regionala och kommunala mål för hållbar utveckling.

Målbilden uttrycker en vision om en trygg och livskraftig kommun med attraktiva boendemiljöer, närhet till naturen och ett rikt vardagsliv. Den ligger i linje med Agenda 2030 genom att främja hållbara samhällen, god hälsa och välbefinnande samt en hållbar ekonomisk utveckling. Den stärker också Sveriges miljökvalitetsmål genom att främja en god bebyggd miljö med välplanerade bostadsområden och service, samt genom att skapa förutsättningar för biologisk mångfald och rekreativa samband. Målbilden bidrar också till Västerbottens regionala utvecklingsstrategi som fokuserar på närhet och tillgänglighet, hållbara livsmiljöer samt platsbaserad näringslivsutveckling och hälsofrämjande livsmiljöer.

De fem planeringsstrategierna konkretiserar hur målbilden omsätts i praktiken. Genom att lyfta fram attraktiva platser, underlätta initiativ, återbruka befintliga resurser, stärka lokala näringar och skapa förutsättningar för ett gott liv, bidrar strategierna till social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. De knyter an till Agenda 2030:s mål om hållbara samhällen, jämlikhet och hållbar konsumtion, till nationella mål om jämställdhet, folkhälsa och kulturmiljö samt till regionala prioriteringar om tillgänglighet och livsmiljöer.

Utvecklingsinriktningen gör kopplingen operativ genom ställningstaganden för bebyggelse, natur och kommunikationer. Den främjar hållbara transporter, energieffektivitet och biologisk mångfald, stärker servicepunkter och rekreativa samband och förbättrar digital och fysisk infrastruktur. Mark- och vattenanvändningen konkretiserar

detta ytterligare genom att peka ut lämplig markanvändning i olika delar av kommunen och riktlinjer som säkerställer att utvecklingen sker på ett hållbart sätt. På så sätt blir översiktsplanen ett verktyg för att nå kommunens målsättningar och övergripande hållbarhetsmål.

3 Mark- och vattenanvändning

I det här kapitlet och i den tillhörande plankartan presenteras den föreslagna mark- och vattenanvändningen i kommunen med förhållningssätt för utveckling och bevarande av den byggda miljön. I texten nedan beskrivs övergripande vilken typ av användning som avses. Till kapitlet hör plankartan, där det för respektive markanvändningsområde finns en beskrivning av nuläge, önskad utveckling och riktlinjer, hänsyn och förhållanden av väsentlig betydelse som behöver beaktas i efterföljande planering. Klicka på ytorna i plankartan för att läsa vad som gäller för just det området.

Utveckling av tätorten

Bjurholms tätort utgör kommunens huvudsakliga plats för boende, service, verksamheter och mötesplatser och ges en central roll i den fortsatta utvecklingen. Inriktningen är att främja utveckling av funktionsblandad bebyggelse, där bostäder, service, verksamheter, grönområden och offentliga miljöer tillsammans bidrar till ett levande och attraktivt samhälle.

Utvecklingen ska i första hand ta tillvara och bygga vidare på befintlig struktur. Kompletteringar, förtätning och omvandling av befintlig bebyggelse uppmuntras, liksom nya initiativ som stärker tätortens attraktivitet och funktion över tid. Tätorten ges möjlighet att växa, bland annat genom fortsatt utveckling söderut, i syfte att stärka underlaget för boende, service och företagande.

I de delar av tätorten där det finns geotekniska risker är inriktningen framför allt att säkerställa befintliga miljöer. Där kan enstaka kompletteringar och anpassningar prövas när förutsättningar finns. Området är i sin helhet inte lämpat för större och mer omfattande bebyggelse.

Tätortens centrum ska utvecklas som kommunens huvudsakliga mötesplats och nav för handel, service, arbetsplatser och offentliga funktioner. Utvecklingen ska bidra till ett levande centrum med aktiva bottenvåningar, bostäder i centrala lägen och attraktiva offentliga rum.

Nya bostadsområden

Översiktsplanen möjliggör utveckling av tre nya bostadsområden i tätortsnära och attraktiva lägen med närhet till rekreation, natur och friluftsliv. Dessa områden är i huvudsak avsedda för småhusbebyggelse och ska bidra till att bredda kommunens bostadsutbud. Ett område ligger mer tätortsnära direkt vid motions- och skidspåret, på

höjden med fina utblickar mot Balberget. Ett område ligger i södra änden av golfbanan på ett höjdläge nära till rekreation. Ett tredje område ligger nära golfbanans klubbstuga och erbjuder ett golfnära boende.

Inriktningen är att skapa naturnära boendemiljöer där topografi, landskapskaraktär och utsikt tas tillvara genom terränganpassad bebyggelse. Närheten till motions- och skidspår, golfbana, vandrings- och skoterleder och naturmiljöer är en bärande kvalitet i utvecklingen. De nya bostadsområdena ska samtidigt ha god koppling till tätorten, med möjlighet till gång- och cykelresor i vardagen för att kunna ta del av den service som finns i tätorten.

Verksamheter och näringsliv

Översiktsplanen skapar förutsättningar för ett långsiktigt och varierat näringsliv genom att möjliggöra både befintliga verksamheters utveckling och nya etableringar i kommunen. Utvecklingen ska bidra till sysselsättning, stärkt företagande och lokal ekonomisk livskraft.

Österbacka pekas ut som kommunens huvudsakliga område för större verksamhets- och industrietableringar. Området ska utvecklas som ett sammanhållet och långsiktigt verksamhetsområde där befintliga företag ges möjlighet att växa samtidigt som det finns utrymme för nya etableringar. Läget vid Vännäsvägen ger god tillgänglighet och synlighet, vilket gör området väl lämpat för verksamheter med behov av exponering och nära koppling till det övergripande vägnätet. Österbacka ges även möjlighet att utvecklas söderut och österut för att säkerställa expansionsmöjligheter över tid.

Utöver Österbacka pekas ytterligare två verksamhetsområden ut – ett väster om tätorten och ett söderut mot Agnäs. Dessa områden är redan detaljplanelagda för verksamheter och industri och ges förutsättningar att utvecklas vidare.

Samtidigt har översiktsplanen ett tillåtande förhållningssätt till verksamhetsutveckling i övriga delar av kommunen. Mindre, icke störande verksamheter uppmuntras i både tätorten, byarna och på landsbygden, ofta i kombination med boende, jord- och skogsbruk eller besöksnäring. På så sätt skapas förutsättningar för ett brett näringsliv som tar tillvara lokala resurser, utvecklas med hänsyn till platsens förutsättningar och bidrar till ökad sysselsättning i hela kommunen.

Landsbygd och byar

En stor del av kommunen består av byar och landsbygd där översiktsplanen generellt inte på förhand pekar ut något intresse som ska ges företräde, utan där platsspecifika prövningar görs från fall till fall. Inriktningen är att det ska vara möjligt med komplettering av bostäder, lokal service och verksamheter som stärker boendemiljöer, vardagsliv och lokal utveckling.

I större byar uppmuntras utveckling som stärker deras roll som attraktiva boende- och servicenoder. I övriga delar av landsbygden finns generellt goda möjligheter att pröva ny

bebyggelse, omvandling till permanentboende samt utveckling av verksamheter, ofta i kombination med boende, jord- och skogsbruk eller besöksnäring.

Översiktsplanen är positiv till att befintliga byggnader och miljöer får nya användningar och därigenom tas tillvara som en resurs för en levande landsbygd.

Friluftsliv, rekreation och natur

Friluftsliv, rekreation och naturupplevelser är centrala kvaliteter i Bjurholms kommun och ges goda förutsättningar att utvecklas. Utpekade områden för friluftsliv och rekreation ska kunna vidareutvecklas genom fler funktioner, aktiviteter och anläggningar som stärker både det lokala friluftslivet och besöksnäringen.

Agnäsbacken ges förutsättningar att fortsätta utvecklas som skidbacke men även med fler sommar- och året-runt-aktiviteter samt utveckling med camping och stugor. Golfbanan ska kunna utvecklas för golf- och campingändamål och motions- och skidspåret kan fortsätta utvecklas som tätortsnära rekreationsområde. Öreälven och Lögdeälven pekas ut som områden för natur och rekreation med möjlighet att utveckla anknutna verksamheter (t.ex. naturturism). Balberget är en viktig del av kommunens identitet och pekas ut som ett område för friluftsliv och rekreation.

Översiktsplanen lyfter även fram behovet av sammanhängande gröna stråk och förbättrade kopplingar mellan bebyggelse, tätortsnära natur och rekreationsområden. Inom tätorten uppmuntras utveckling av gröna samband och mötesplatser, medan kopplingar i form av leder och stråk ska stärka tillgängligheten mellan tätorten och omkringliggande natur- och friluftsområden.

Trafik och mobilitet

När det gäller trafik och mobilitet är inriktningen att successivt förbättra förutsättningarna för gång- och cykeltrafik med nya cykelvägar från tätorten till Mariebäck, Agnäs och Bjurevi.

Därutöver föreslås översyn av trafiksituationen i Bjurholms tätort med trafikdämpande åtgärder som främjar möjligheten att röra sig på ett tryggt och säkert sätt som gående eller cyklist längs med Köpmannagatan och Storgatan. För att säkerställa möjligheten att på längre sikt kunna styra ut genomfartstrafiken till en ny väg öster om tätorten pekas ett vägreservat ut.

Sammantaget ska planen bidra till ökad trafiksäkerhet, tillgänglighet och skapa förutsättningar för hållbara vardagsresor.

Markanvändningens kategorier

Funktionsblandad bebyggelse
Funktionsblandad bebyggelse innebär områden där bostäder samsas med service, handel, verksamheter och gröna miljöer. Det handlar om bebyggelse som i första hand används för boende,

Friluftsliv och rekreation
Friluftsliv och rekreation omfattar större sammanhängande områden där värden för rörligt friluftsliv och rekreation är prioriterade. Områdena är allmänt tillgängliga och kan innehålla exempelvis

men där även exempelvis kontor, butiker, offentlig service, parker och fritidsanläggningar kan ingå. Strukturen är ofta tätare och kvartersliknande med gator som binder samman olika funktioner. Denna typ av bebyggelse är särskilt lämplig i tätorter eller mindre orter som har, eller ska utvecklas till, ett varierat utbud av service för både boende och ett större omland.

Bostadsbebyggelse
Bostadsbebyggelse omfattar områden som används, eller planeras att användas, för olika former av permanent boende. Det kan handla om småhus, flerbostadshus eller andra bostadsformer.

Verksamheter
Områden för verksamheter omfattar mark som används, eller planeras att användas, för olika typer av verksamheter. Det kan exempelvis handla om industri, kontor, handel, besöksanläggningar, idrottsanläggningar, täkter eller annan verksamhet som bidrar till sysselsättning och näringslivsutveckling.

Landsbygd
Landsbygd omfattar områden med mindre samhällen och spridd bebyggelse där landskapet i huvudsak präglas av boende, areella näringar som jordbruk, skogsbruk, renskötsel och fiske. Inom landsbygdsområdena har ingen enskild markanvändning på förhand pekats ut som mest lämplig. Här prövas i stället nya åtgärder och förändringar från fall till fall, utifrån platsens förutsättningar, landskapets värden och hur åtgärden kan samexistera med befintlig bebyggelse, näringar och allmänna intressen.

skidspår, vandringsleder, motionsslingor, leder för terrängcykel samt anläggningar för vistelse och övernattning. Användningen kan variera över året beroende på säsong.

Gröna stråk
Gröna stråk avser utpekade samband som ska underlätta tillgången från tätorten till närliggande grön- och rekreationsområden, som lek-, friluft- och motionsmiljöer. Stråken bidrar till ökad tillgänglighet till vardagsnära natur för oskyddade trafikanter. De gröna stråken kan också möjliggöra utveckling av parkstråk inom tätorten.

Transportinfrastruktur
Transportinfrastruktur omfattar områden för person- och godstrafik på väg, inklusive tillhörande anläggningar och vägreservat. Det handlar om vägar för bil, moped, cykel och gång samt mark som reserveras för framtida vägändamål.

Energiproduktion
Energiproduktion omfattar områden som används, eller kan användas, för ytkrävande och storskalig produktion av energi, exempelvis genom vattenkraft, vindkraft, solcellsanläggningar eller värmeverk.

Vatten
Vatten omfattar områden med öppen vattenyta, dvs. sjöar och vattendrag. Inom dessa områden kan mindre anläggningar och verksamheter förekomma, förutsatt att de är förenliga med vattnets funktioner och värden.

4 Förhållanden av väsentlig betydelse för planeringen

I detta kapitel redovisas de förhållanden av väsentlig betydelse som bedöms vara styrande för hur mark- och vattenområden i Bjurholms kommun kan användas samt hur den byggda miljön kan användas, utvecklas och bevaras. Redovisningen utgår från en medveten avgränsning där fokus ligger på sådana förhållanden som har faktisk betydelse för översiktsplanens ställningstaganden.

Kapitlet innehåller främst övergripande beskrivningar och principer. Mer platsbundna förutsättningar och kommunens ställningstaganden om hur de väsentliga förhållandena ska beaktas i efterföljande planering redovisas i kapitel 3 samt i plankartan.

Att ett förhållande inte redovisas i detta kapitel innebär inte att det saknar betydelse, utan att det bedöms hanteras mer ändamålsenligt i efterföljande planering och prövning, där samtliga allmänna intressen enligt 2 kap. PBL fortsatt beaktas.

4.1 Riksintressen

Riksintressen är geografiska områden som pekats ut på grund av sina nationellt viktiga värden och kvaliteter. Riksintressen regleras i 3 och 4 kap. miljöbalken och ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden. Bedömningen av påverkan utgår från intressets värde eller funktion, inte enbart den geografiska gränsen. Även åtgärder utanför området kan skada intresset och flera små förändringar kan tillsammans ge stor påverkan.

4.1.1 Riksintresse för skyddade vattendrag

I Bjurholm omfattas stora delar av kommunens mark- och vattenområden av riksintresse för skyddade vattendrag enligt 4 kap. 6 § miljöbalken. Riksintresset gäller Öreälven och dess käll- och biflöden samt Lögdeälven med tillhörande käll- och biflöden.

Inom dessa områden får inte vattenkraftverk, vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål utföras. Undantag kan göras för åtgärder som har obetydlig miljöpåverkan, i enlighet med riktlinjerna i SOU 2012:89.

Kommunens ställningstagande: Ingen utbyggnad av vattenkraft, vattenreglering eller vattenöverledning föreslås i översiktsplanen, varför planförslaget bedöms tillgodose riksintresset.

4.1.2 Riksintresse Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden med arter och naturtyper som anses särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. Syftet är att skydda och bevara dessa naturvärden för kommande generationer. I Bjurholms kommun finns tio Natura 2000-områden.

För Natura 2000-områdena Balberget, Brattfällan, Degermyran, Degermyrbäcken, Dyngstomberget, Sörforsskogen och Tribladtjärn är naturskogar och tillhörande artvärden prioriterade bevarandeintressen. För Balberget är även branten bevarandevärd. Åtgärder som enligt bevarandeplanerna kan påverka de här områdenas värden är skogsbruk, gallring och dikning, terrängkörning, täktverksamhet, kalkning och gödsling samt exploatering.

Åtmyrberget har präglats av återkommande skogsbränder vilket gynnar slät- och grov tallkapuchongbagge. Bevarandeplanen anger att dessa arter ska ha en gynnsam bevarandestatus. Åtgärder som kan påverka områdets värden negativt är om skogsbränningar upphör eller utförs med allt för stort intervall.

Öreälven och Lögdeälven med sina biflöden och källsjöar har som prioriterade bevarandevärden själva vattensystemen som helhet, inklusive alla naturtyper och arter som alla utgör viktiga beståndsdelar för att upprätthålla områdenas naturliga processer och biologiska mångfald. Åtgärder som kan påverka områdenas värden är dammar,

kraftverk, utsläpp och läckage av miljögifter och övergödande ämnen, grumling, markavvattning, avverkning och markberedning, terrängkörning, direkt fysisk påverkan, broar och överfarter, ohållbart fiske, fiskodling, bebyggelse och anläggningar samt gruvetablering.

Kommunens ställningstagande: Utpekade bebyggelseområden i översiktsplanen bedöms inte medföra betydande påverkan på Natura 2000-områden. Områden som pekas ut för rekreation och friluftsliv, såsom Öreälven, Lögdeälven och Balberget, bedöms kunna nyttjas på ett sätt som är förenligt med Natura 2000-områdenas bevarandesyften, under förutsättning att åtgärder och användning inte medför negativ påverkan på utpekade naturtyper och arter. Eventuella åtgärder som kan påverka Natura 2000-områden ska prövas i enlighet med miljöbalkens bestämmelser.

4.1.3 Riksintresse för rennäring

Rennäringen är ett riksintresse enligt miljöbalken. Det är Sametinget som ansvarar för att peka ut områden av riksintresse för rennäringen, vilket gjordes senast 2005.

I Bjurholms kommun finns åtta kärnområden som är av riksintresse. Fyra berör Vapstens sameby och fyra berör Vilhelmina norra sameby. Kärnområden är viktiga platser där renarna hålls stationärt för bete och reproduktion, till exempel kalvnings- och brunstland, naturliga samlingsområden och områden där samebyns viktigaste anläggningar finns.

I kommunen finns även flyttleder och svåra passager som är av riksintresse för båda samebyarna, samt en flyttled av riksintresse i den östligaste delen av kommunen för Ubmeje tjeälddie. Flyttleder är de leder som används för att flytta renhjorden mellan olika betesområden under året. Svåra passager är känsliga genom- och överfarter, som exempelvis vattendrag, trafikerade vägar eller tät bebyggelse, där flyttningen av renhjorden är särskilt sårbar.

Riksintresseområden för rennäringen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra renskötselns bedrivande. Det är därför viktigt att vid planering och ianspråktagande av nya markområden för exempelvis bebyggelse, infrastruktur eller annan markanvändning föra en tidig dialog med Länsstyrelsen, Sametinget och berörda samebyar för att identifiera och hantera potentiella konflikter.

För ytterligare information om rennäringen, se avsnitt 4.8.3.

Kommunens ställningstagande: Inga tillkommande bebyggelseområden föreslås inom kärnområden av riksintresse för rennäringen. En mindre yta av riksintresse är utpekad i östra delen av Bjurholms tätort. Området är redan ianspråktaget av infrastruktur, verksamheter och bebyggelse. Vid fortsatt planering ska hänsyn tas till rennäringens förutsättningar i dialog med berörda samebyar. Sammantaget bedöms planförslaget inte medföra påtaglig skada på riksintresset för rennäringen.

4.1.4 Riksintresse för naturvård

Bjurholm omfattas av fyra riksintressen för naturvård enligt 3 kap. 6 § MB: Balberget, Gideälven, Lögdeälven och Öreälven.

Balberget har branta sydsluttningar och en artrik flora med Sveriges nordligaste växtplats för hassel. Älvarna har meanderlopp, höga nipor, terrasser och många ovanliga naturtyper och arter. Älvarna är geovetenskapligt intressanta och bland de mest värdefulla skogsälvarna i landet. Lögdeälven är också ett av Norrlands främsta laxvatten.

De utpekade riksvärdena för Öre älv är vattendrag, geovetenskap, odlingslandskap, marina våtmarkskomplex och fauna. Riksvärdena för Lögdeälven är vattendrag, geovetenskap, myrkomplex, naturbetesmark och fauna. För Gideälven är det geovetenskap och fauna. För Balberget är riksvärdena barrblandskog och flora.

Kommunens ställningstagande: Inga bebyggelseområden pekas ut som berör riksintresseområdena Gideälven, Lögdeälven eller Balberget. Därmed bedöms översiktsplanen inte medföra någon risk för påtaglig skada för riksintresseområdena.

Riksintresseområdet för naturvård Öreälven överlappar redan idag befintlig bebyggelse i Bjurholms tätort. Bedömningen är att de värden som riksintresset avser att skydda inte återfinns inom den bebyggda miljön i tätorten, varför fortsatt tätortsutveckling inom befintlig struktur inte bedöms medföra påtaglig skada på riksintresset.

4.1.5 Riksintresse för friluftsliv

Riksintresse för friluftsliv är utpekat för Öreälven och Lögdeälven. Lögdeälven är en av landets få outbyggda skogsälvar med meandrande lopp, raviner, nipor och artrika strandområden, vilket ger stora värden för friluftsliv, naturupplevelser och kulturmiljöer. Öreälven har liknande karaktär med meanderbågar, korvsjöar, lövskogar och raviner samt ett rikt kulturarv och erbjuder många möjligheter för paddling, fiske, vandring och vintersport. Båda älvarna kännetecknas av orördhet, stillhet och variationsrika landskap som är attraktiva för både rekreation och naturturism.

Områdets värden kan reduceras av vattenregleringar, föroreningar, skogsavverkningar, överfiske, infrastrukturutbyggnader samt störningar som påverkar upplevelsevärdena och viktiga livsmiljöer för fisk, fågel och andra arter.

Kommunens ställningstagande: Lögdeälven och Öreälven samt Lögdeälvsleden och Öreälvsleden pekas i översiktsplanen ut som områden för friluftsliv och rekreation. Genom att ta ställning för att dessa områden primärt ska användas för detta ändamål bidrar översiktsplanen till att tillgodose riksintresset.

4.1.6 Riksintresse för energiproduktion

I kommunen finns ett område för riksintresse energiproduktion för vindbruk i kommunens norra gräns mot Lycksele kommun. Totalt är området cirka 5,2 kvadratkilometer, varav cirka 3,5 kvadratkilometer finns inom Bjurholms kommun.

Energimyndigheten är den myndighet som ansvarar för att peka ut och uppdatera riksintressen för energiproduktion och distribution. Under 2024-2026 gör energimyndigheten en översyn av riksintresseanspråk. Nya riksintressen för energi ska redovisas till regeringen senast mars 2026.

Kommunens ställningstagande: Inga bebyggelseområden pekas ut på eller i närheten av de vid tidpunkten för översiktsplanens framtagande utpekade riksintresseområdena för energiproduktion. Sammantaget bedöms därför översiktsplanen inte medföra påtaglig skada på riksintresset.

4.1.7 Riksintresse för kommunikationer

Inom Bjurholms kommun finns ett riksintresse för kommunikationer kopplat till Umeå flygplats. Riksintresset omfattar inte bara själva flygplatsen och dess direkta omgivning, utan även ett större influensområde där åtgärder kan påverka riksintresset.

Kommunen ligger inom den så kallade MSA-ytan (Minimum Sector Altitude), som är ett område med en radie på 55 kilometer från flygplatsen. MSA-ytan anger den lägsta höjd som ett flygplan får sjunka till inför slutlig inflygning. Nya byggnader, master eller andra höga anläggningar inom detta område kan därför utgöra hinder som påverkar flygtrafiken och i förlängningen skada riksintresset.

Vid planering av ny bebyggelse eller andra höga konstruktioner inom MSA-ytan är det därför viktigt att beakta riksintresset och samråda med berörda myndigheter för att säkerställa flygsäkerheten.

Kommunens ställningstagande: Inga höga objekt föreslås inom MSA-ytan. Ny bebyggelse föreslås på berget norr om skidspåret men bebyggelsens låga höjd bedöms inte medföra påverkan på MSA-ytan. Sammantaget bedöms därför översiktsplanen inte medföra risk för påtaglig skada på riksintresset.

4.1.8 Riksintresse för totalförsvaret

Bjurholms kommun omfattas av riksintresse för totalförsvaret, både för Försvarsmakten och för civila anläggningar. När det gäller Försvarsmakten omfattar riksintresset ett påverkansområde kring väderradarstationen i Örnsköldsviks kommun.

Inom detta område, som har en radie på 50 kilometer, kan vindkraftverk och andra höga objekt påverka radarns funktion. Även utrustning och infrastruktur som genererar elektromagnetiska störningar, till exempel järnvägar, kraftledningar och

solcellsanläggningar, kan ha samma effekt. Därför ska Försvarsmakten alltid remitteras vid planerade åtgärder som kan skada riksintresset.

Kommunen omfattas även av riksintresse för totalförsvarets civila anläggningar, inklusive transmissionsnätet för el och den ledning (TfC 0005) som passerar genom kommunen i sydvästlig–nordostlig riktning. Ledningen är en del av stamnätet och har sedan oktober 2024 status som riksintresse.

För åtgärder som ska vidtas inom eller i anslutning till riksintresseanspråket eller dess påverkansområde ska Myndigheten för civilt försvar (MCF) underrättas i samband med prövning av lov eller förhandsbesked. För sådana åtgärder krävs medgivande från MCF för att lov eller positivt förhandsbesked ska kunna ges.

Vid situationer med oförenliga riksintressen ska totalförsvarets intressen ges företräde om området eller delar av området behövs för en anläggning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken.

Kommunens ställningstagande: Översiktsplanen föreslår inga nya bebyggelseområden som berör de öppet redovisade riksintressena för totalförsvarets militära eller civila del. Inga höga objekt föreslås inom område för påverkansområde kring väderradarstationen. Sammantaget bedöms därför översiktsplanen inte medföra risk för påtaglig skada på riksintresset.

4.2 Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är juridiskt bindande krav på kvaliteten i mark, vatten, luft eller miljön i övrigt. Normerna används för att förebygga eller åtgärda miljöproblem och beakta miljöaspekter vid fysisk planering, tillsyn och tillståndsprövning.

4.2.1 Inledande bedömning

Miljökvalitetsnormer för luft och buller gäller även i Bjurholms kommun. Kommunen bedömer dock att dessa normer i dagsläget inte utgör begränsande förhållanden för översiktsplanens ställningstaganden, då inga överskridanden förekommer och kommunen inte omfattas av åtgärdsprogram för omgivningsbuller. Dessa normer behandlas därför inte vidare i översiktsplanen.

4.2.2 Miljökvalitetsnormer för vatten

MKN för vatten gäller både ytvatten och grundvatten och syftar till att vattenförekomsterna ska ha god kemisk, kvantitativ och ekologisk status. För samtliga vattendrag i Bjurholm och även generellt i Sverige är den kemiska statusen ej god, främst på grund av långväga luftburna föroreningar. I Bjurholm har majoriteten av ytvattenförekomsterna (cirka 59 %) god ekologisk status, medan 39 % bedöms ha måttlig status och endast ett fåtal procent ligger på otillfredsställande nivå. Flera vattenförekomster i kommunen uppnår dock inte god status till följd av påverkan på det hydromorfologiska tillståndet i sjöar och vattendrag.

Det handlar framför allt om påverkan på konnektivitet i form av hindrande dammar och vägpassager samt rätade och rensade vattendrag på grund av tidigare flottning och markavvattning.

För fisket, som är en viktig besöksanledning och fritidsaktivitet i kommunen, är bevarad ekologisk status särskilt viktig. Övergödning, försurning, miljögifter och hydromorfologisk påverkan är de vanligaste miljöproblemen som ligger till grund för att många vattenförekomsters ekologiska status är påverkad. Kalkning av sjöar och våtmarker i vissa avrinningsområden har skett under många år.

Vid detaljplanering och tillståndsprövning är det viktigt att beakta MKN för vatten för att säkerställa att vattenförekomsternas status inte försämras. Vidare får inte tillstånd ges för en plan eller verksamhet som äventyrar möjligheterna att nå miljökvalitetsnormen. I databasen Vatteninformationssystem Sverige (VISS) kan man hitta vattenförekomsterna med deras beslutade miljökvalitetsnormer tillsammans med data om påverkan, status, risk, åtgärdsförslag och motivering som redovisar skälen för gällande kvalitetskrav.

Kommunens ställningstagande: Inga vattendrag eller sjöar inom kommunen bedöms i dagsläget överskrida miljökvalitetsnormerna till följd av påverkan från reningsverk, enskilda avlopp eller urban markanvändning. Detta innebär att dessa påverkanskällor i nuläget inte utgör avgörande hinder för att uppnå MKN.

På generell nivå är kommunens ställningstagande att enstaka/mindre bebyggelseutveckling för bostäder inte riskerar att försämra möjligheterna att uppfylla MKN, förutsatt att kommunala riktlinjer som finns för bland annat hantering av spillvatten och dagvatten uppfylls. Detta innefattar kommunens VA-policy, VA-plan, dagvattenstrategi och vattentjänstplan. Den bebyggelseutveckling som finns inom Bjurholm är låg vilket talar emot att det skulle uppstå betydande kumulativa effekter med risk att påverka eller försämra MKN.

Vid exploatering i anslutning till vattenförekomster med måttlig eller sämre status är det särskilt viktigt att säkerställa att åtgärder inte medför negativ påverkan på de kvalitetsfaktorer (exempelvis näringsämnen, försurning, fysisk påverkan eller miljögifter) som ligger till grund för statusklassificeringen. Försämringsförbudet gäller samtliga vattenförekomster, oavsett status. Vid planläggning och prövning behöver därför säkerställas att åtgärder inte medför en försämring av statusen för berörda kvalitetsfaktorer. Vid planläggning och prövning ska påverkan på berörda vattenförekomster och MKN alltid beaktas och hänsyn tas, på samma sätt som annan lagstiftning behandlas i den enskilda prövningen.

Vidare beskrivs hantering av MKN i mark- och vattenanvändningen i den platsspecifika vägledningen för de specifika områden där MKN särskilt behöver uppmärksammas.

4.3 Hälsa, säkerhet och klimatrelaterade risker

I detta delkapitel redovisas frågor om hälsa, säkerhet och klimatrelaterade risker av väsentlig betydelse för planförslaget. Utgångspunkten är att rätt lokalisering är den mest effektiva riskreducerande åtgärden, där olämpliga platser i första hand undviks genom val av markanvändning och bebyggelsens placering. I de fall behov av hänsyn eller fördjupade utredningar krävs tydliggörs det i riktlinjer för respektive bebyggelseområde i plankartan.

4.3.1 Buller

Buller kan påverka människors hälsa och välbefinnande, både på kort sikt med irritation, sömnstörningar och koncentrationssvårigheter och på lång sikt genom ökad risk för hjärt- och kärlsjukdomar, metabola sjukdomar och psykisk ohälsa.

I planeringen ska bullerkällor identifieras och hanteras för att skapa goda ljudmiljöer. Åtgärder kan vara att separera bullriga och tysta verksamheter, använda terräng, byggnader och vegetation som skydd samt utforma bostäder och bostadsområden med god akustik.

I Bjurholms tätort är vägtrafik den dominerande bullerkällan, framför allt längs väg 92 och väg 353. Även industrier, täktverksamhet och en skjutbana bidrar lokalt till buller. Utanför tätorten kan vägar och vissa verksamheter, som skjutbanor och industrier, alstra buller för närboende. I övrigt bedöms buller i kommunen inte vara ett stort problem. Kommunen omfattas inte av nationella miljökvalitetsnormer för buller men strävar övergripande efter att begränsa störningar.

Kommunens ställningstagande: Inget av de bostadsområden som pekas ut i översiktsplanen berörs av buller på ett sätt som gör dem olämpliga för bostadsbebyggelse. I förekommande fall beskrivs vilken hänsyn som behöver tas till buller i efterföljande planering för utpekade områden.

4.3.2 Förorenade områden

Förorenad mark är områden där mark eller vatten har påverkats av farliga ämnen som kan skada människors hälsa eller naturmiljön. Det är viktigt att identifiera och hantera dessa områden för att skydda människor, vattenresurser och ekosystem.

Kartläggning av förorenad mark finns i EBH-kartan, som visar misstänkt eller konstaterat förorenade områden. De mest prioriterade objekten i länet har ofta koppling till gruvverksamhet, men inga sådana verksamheter finns i Bjurholms kommun. I kommunen finns framför allt förorenade områden kring äldre sågverk med impregnering, avfallsdeponier, skjutbanor, bensinstationer, bilvårdsanläggningar och verkstäder. Vissa områden kan utgöra risk för påverkan på yt- och grundvatten från lakvatten.

Det är i första hand den som orsakat föroreningen som ansvarar för undersökning och sanering. Den som förvärvar en förorenad fastighet kan i vissa fall bli ansvarig. Ansvarig behöver också ta hänsyn till klimatrisker som kan påverka spridning av föroreningar, exempelvis genom ökad risk för ras, skred eller översvämning och vidta åtgärder för att minska dessa risker.

Kommunens ställningstagande: Inget av de bebyggelseområden som pekas ut i översiktsplanen berörs av förorenad mark på ett sätt som gör dem olämpliga för föreslagen bebyggelse. För kommunens tre verksamhetsområden förekommer föroreningar vilket beskrivs vidare för respektive område gällande vilken hänsyn som behöver tas till förorenad mark i efterföljande planering.

4.3.3 Transporter av farligt gods

Rekommenderade vägar för farligt gods i kommunen är väg 92, väg 352 och väg 353 (sträckan Bjurholm – södra kommungränsen).

Riktlinjer för hantering av farligt gods finns framtagna av Länsstyrelsen Västerbotten. Dessa riktlinjer ligger till grund för bedömningen av vilka avstånd som krävs för att uppnå tolererbart låg risk. Det generella rekommenderade skyddsavståndet är 55 meter från vägkant inom länet. I övrigt behöver platsspecifika bedömningar göras utifrån vägtyp, hastighetsgräns, flöden av tung trafik, typ av markanvändning och eventuella riskminimerande åtgärder.

Kommunens ställningstagande: Inget av de bebyggelseområden som pekas ut i översiktsplanen berörs av farligt gods på ett sätt som gör dem olämpliga för föreslagen bebyggelse. I förekommande fall beskrivs vilken hänsyn som behöver tas till farligt gods i efterföljande planering för utpekade områden. Det handlar primärt om lokalisering, utformning och eventuella skyddsåtgärder.

4.3.4 Verksamhetsrelaterade risker

Miljöfarlig verksamhet omfattar all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan ge störningar eller risker för människors hälsa eller miljön, exempelvis genom utsläpp, buller, vibrationer, lukt eller skadedjur. Störningarna kan begränsas genom skyddsavstånd eller åtgärder inom verksamheten.

Bjurholms kommun bedriver tillsyn över cirka 100 miljöfarliga verksamheter, både anmälningspliktiga och de som inte kräver anmälan. Större verksamheter, som täkter, vindkraftparker och större industrianläggningar, hanteras av Länsstyrelsen som fattar beslut om tillstånd. Kommunen har dock övertagit Länsstyrelsens tillsyn av tillståndspliktiga täkter.

I kommunen finns för närvarande (mars 2026) följande tillståndspliktiga verksamheter:

- Kyrktjärn (täkt för berg och morän i drift)

- Bredträsk (täkt för morän i drift)
- Bastuträsk (täkt för berg i drift)

Därutöver finns ett undersökningstillstånd för mineralfyndigheter i Viskasjö. Bergtäkter utgör en viktig lokal resurs för byggmaterial men är miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalken och kräver tillstånd.

Kommunens ställningstagande: Verksamheter klassade som miljöfarliga eller störande ska lokaliseras åtskilda från icke störande verksamheter och bostäder. Därutöver är det viktigt att beakta och minimera negativ påverkan på vattenförekomster och naturmiljöer.

4.3.5 Klimatrelaterade risker

Klimatförändringar leder till varmare och blötare klimat i Sverige, vilket påverkar Bjurholms kommun genom ökade risker för översvämningar, ras, skred, erosion samt störningar i infrastruktur och byggd miljö. De primära förändringarna som förutsägs vid ett förändrat klimat är att temperaturen ökar, framför allt under vintern, samt att nederbörden ökar. Sekundära effekter kan bli värmeböljor, ökad torka, kortare snösäsong och större risk för instabila markförhållanden. Klimatförändringarna bedöms också medföra högre flöden i vattendragen, fler extrema flödessituationer och mer frekventa perioder med kraftig nederbörd. Detta kan öka risken för översvämning, erosion, ras, skred och påverkan på infrastruktur, VA-system och bebyggelse.

4.3.5.1 Risker för ras, skred och erosion

Risker för ras, skred och erosion i Bjurholms kommun bedöms främst vara kopplade till topografi, jordarter och påverkan från vattendrag. Underlag från Statens geotekniska institut (SGI) och Skogsstyrelsen visar generella förutsättningar med branta slänter, raviner samt områden med jordarter som kan vara känsliga för erosion och instabilitet.

De största sammanhängande riskområdena finns längs Öreälven och Lögdeälven, där vattendragen meandrar genom landskapet och lokalt omges av branta slänter och raviner. Här bedöms risken för erosion samt efterföljande ras och skred vara högre än i övriga delar av kommunen. I övrigt förekommer mer lokala utmaningar i anslutning till mindre vattendrag samt i områden med brantare terräng.

Ett förändrat klimat kan förstärka riskerna genom ökade vattenflöden och fler flödestoppar i vattendragen. Högre flöden kan öka den kontinuerliga erosionen längs älvslänter och därmed öka risken för ras och skred. Kraftiga regn, särskilt under perioder då marken är vattenmättad, kan också bidra till ökad instabilitet i slänter och raviner.

Bebyggelsen i kommunen är i hög grad lokaliserad längs Öreälven, vilket innebär att risken för skador på den byggda miljön till följd av ras, skred och erosion främst är aktuell i dessa områden.

För Bjurholms tätort och Agnäs by finns en översiktlig stabilitetskartering från 1998. I Bjurholms tätort konstateras att det finns områden som inte kan betraktas som tillfredsställande stabila. Dessa områden berör främst utkanten av bebyggelseområdena men kan även påverka befintlig bebyggelse, bland annat i form av kulturhistoriskt värdefulla miljöer såsom hembygdsgården. Även delar av den södra och sydvästra delen av tätorten kan beröras.

I Agnäs by är strandlinjen längs en särskild sträcka markerad som riskområde. Detta bedöms bero på en förhöjd erosionsrisk med efterföljande risk för ras och skred, till följd av korttidsreglering av vattennivån vid kraftstationen.

Kommunens ställningstagande: Kommunen ska i sin planering beakta riskerna för ras, skred och erosion utifrån tillgängliga geotekniska, geohydrologiska och geomorfologiska underlag. Förändrad markanvändning och skogsbruksåtgärder kan förändra markstabiliteten och påverka riskbilden. Nya bebyggelseområden pekas inte ut i områden där det finns generella risker för ras, skred eller erosion. Vid prövning av bebyggelse i detaljplan, bygglov eller annan fortsatt planering kan behov av fördjupade stabilitetsbedömningar uppstå för att avgöra om marken är lämplig för bebyggelse eller kan bli lämplig genom anpassningar eller åtgärder. Geotekniska säkerhetsfrågor och andra teknikfrågor som exempelvis dagvatten, översvämning och skyfall påverkar ofta varandra, vilket leder till att stabilitetsbedömningar även kan behöva beakta dessa frågor för att avgöra markens lämplighet. För befintlig bebyggelse ska kommunen i sitt fortsatta arbete med klimatanpassning utreda de områden som i den översiktliga stabilitetskarteringen från 1998 bedömts ha otillfredsställande stabilitet, i syfte att klarlägga stabilitetsförhållanden och bedöma om det finns behov av stabilitetshöjande och erosionsförebyggande åtgärder. Detta gäller särskilt Bjurholms tätort och Agnäs.

4.3.5.2 Risk för översvämning

Översvämning från vattendrag

Inom Bjurholms kommun finns tre älvar: Gideälven, Öreälven och Lögdeälven. För Gideälven finns översvämningskartering, medan motsvarande underlag i dagsläget saknas för Öreälven och Lögdeälven.

Längs Gideälven och Lögdeälven är det begränsat med bebyggelse i älvnära lägen. Inga större sammanhängande områden med känd översvämningsproblematik för den byggda miljön har identifierats utifrån tillgängligt underlag.

Längs Öreälven finns däremot mer bebyggelse i närhet till vattendraget samt samhällsviktig infrastruktur. Kommunen har kännedom om att höga vattennivåer tidvis förekommer, bland annat i anslutning till reningsverk som är belägna i lågt liggande områden. Avsaknaden av detaljerad översvämningskartering innebär att riskbilden längs Öreälven i dagsläget är mer osäker.

Klimatförändringarna kan medföra ökade flöden och fler extrema högvattensituationer i kommunens vattendrag. Riskbilden påverkas inte enbart av vårfloden utan även av intensiv nederbörd under andra delar av året.

Skyfallsrelaterad översvämning

Skyfall kan orsaka lokala översvämningar genom att dagvatten och ytvatten inte kan avledas tillräckligt snabbt. Skyfallskartering finns för Bjurholms tätort samt Agnäs by.

Skyfallskarteringen för Agnäs by visar i nuläget inga omfattande problemområden för den byggda miljön vid ett 100-årsregn.

I Bjurholms tätort visar skyfallskarteringen att det vid ett 100-årsregn finns risk för lokala översvämningar i vissa lågpunkter samt längs vissa gator. Översvämningarna kan påverka bostäder, verksamheter, vägar och annan samhällsviktig funktion. Identifierade problemområden omfattar bland annat delar av bostadsområden, gator och centrala funktioner i tätorten.

Kraftig nederbörd kan även leda till belastning på dagvatten- och VA-system, vilket kan orsaka översvämningar även utanför de områden som identifierats i skyfallskarteringarna.

Kommunens ställningstagande: Kommunen ska i sin planering beakta risken för översvämning till följd av både höga vattennivåer i vattendrag och skyfall. Nya bebyggelseområden bör i första hand undvikas i områden med kända översvämningsrisker. Vid prövning av bebyggelse i älvnära lägen behöver förutsättningarna för översvämning bedömas och belysas i samband med detaljplanering, bygglov eller annan fortsatt planering. Befintlig samhällsviktig infrastruktur i lågt belägna områden längs vattendrag ska uppmärksammas särskilt i kommunens långsiktiga klimatanpassningsarbete. Planering av bebyggelse och allmän platsmark ska bidra till att minska risken för skador till följd av skyfall, bland annat genom att skapa förutsättningar för säker avledning och fördröjning av ytvatten.

I områden som enligt tätortens skyfallskartering bedöms vara särskilt utsatta kan behov av fördjupade utredningar uppstå i senare planeringsskeden. Då kan med fördel mer detaljerade analyser genomföras som tar hänsyn till angränsande diken, trummor och ledningsnätets utformning och kapacitet. Av dessa särskilt utsatta riskområden finns två som kan beröra samhällsviktiga verksamheter/funktioner:

- Korsningen mellan Ravingatan och väg 353, där kan mindre översvämningar förekomma vilket kan påverka bostadshus, affärer, kyrka samt väg 353.
- Bensinstation och brandstationen vid Örträskvägen, området kan översvämmas.

Vidare konsekvensanalyser och åtgärdsplanering kan genomföras enligt skyfallsanalysen för att kartlägga om och på vilket sätt samhällsviktiga verksamheter påverkas vid skyfall. För befintliga bostadshus kan skyfallsåtgärder handla om att skapa säker avledning och undvika att skapa lågpunkter och instängda ytor.

4.4 Vatten- och avloppsförsörjning

4.4.1 Verksamhetsområde för kommunalt dricks- och spillvattennät

Vatten- och spillvattentjänster ska bedrivas inom fastställda verksamhetsområden. Verksamhetsområdet är det område som har beslutats av kommunen att omfattas av allmänna vatten- och spillvattenanläggningar i syfte att skydda människors hälsa och miljön. Kommunen bestämmer omfattning och vilka tjänster som ingår, exempelvis dricksvatten, spillvatten och dagvatten.

Idag ingår enligt VA-planen Bjurholms tätort och Agnäs i verksamhetsområdet för vatten och spillvatten. I Bjurholms kommun finns det områden med sammanhållen bebyggelse som inte är anslutna till kommunalt verksamhetsområde för vatten och spillvatten.

Kommunen har två reningsverk för avloppsvatten, ett i Bjurholm och ett i Agnäs. Reningsverken står inför utmaningar kopplade till ekonomi för renoveringar men även klimatförändringar och utökade lagkrav är utmaningar som behöver hanteras. Båda reningsverken har utrymme inom befintliga tillstånd att hantera en relativt stor bebyggelseutveckling.

Kommunens ställningstagande: Bjurholms kommun saknar förutsättningar för större utökning av kommunalt verksamhetsområde, till följd av att nya ledningar över längre avstånd blir för dyra. Nya bostadsområden i direkt anslutning till tätorten bör vara föremål för utökning av verksamhetsområdet men i övrigt föreslås gemensamma eller enskilda lösningar.

4.4.2 Vattenskyddsområden

Vattenskyddsområden skyddar grund- och ytvatten som används eller kan komma att användas för dricksvatten. Kommunen eller Länsstyrelsen kan införa föreskrifter som begränsar vissa aktiviteter, exempelvis djurhållning eller upplag av timmer. Olika föreskrifter finns för varje vattenskyddsområde utifrån platsens förutsättningar och känslighet.

I Bjurholms kommun finns åtta fastställda vattenskyddsområden:

- Solberg
- Vitvattnet/Brännland
- Agnäs
- Angsjöns stugby
- Balsjö 2:17 mfl
- Karlsbäck
- Mjösjöby
- Stennäs

Samtliga behöver uppdateras. Dessutom saknar tre dricksvattentäkter formellt skydd. Arbetet med detta är planerat enligt kommunens VA-översikt från 2020.

Kommunens ställningstagande: Vattenskyddsområden ska skyddas enligt 7 kap. 21 – 22 §§ miljöbalken och därför råder en restriktiv hållning till att bevilja åtgärder som kan få negativ inverkan på vattenförekomsterna inom dessa områden. Majoriteten av kommunens invånare får sitt dricksvatten genom enskilda eller gemensamma dricksvattenbrunnar, där är fastighetsägaren eller samfälligheten ansvarig för anläggningen och dricksvattnets kvalitet. Det är viktigt att regelbundet provta sitt vatten då vattnets kvalité förändras över tid utifrån yttre faktorer. Ungefär hälften av de gemensamma dricksvattenanläggningarna har områdesskydd av något slag, dock behöver samtliga uppdateras och de anläggningar som inte har något områdesskydd är i behov av det.

4.5 Kulturmiljö och gestaltning

4.5.1 Kulturmiljövärden i kommunen

Bjurholms kommun har många värdefulla kulturmiljöer där bebyggelsens utformning och landskapets struktur tydligt präglats av naturens förutsättningar och det historiska nyttjandet av marken. Byar, odlingslandskap, vägar och byggnader berättar tillsammans om kommunens utveckling från 1700-talets bosättnings- och nybyggarsverksamhet och agrara samhälle till 1900-talets landsbygdsutveckling och urbanisering. Kulturmiljön är därmed en viktig resurs som bidrar till bygdens identitet, igenkänning och attraktivitet och som skapar kvaliteter i vardagsmiljöer, bebyggelse och landskap. Dessa värden bör tas tillvara och utvecklas i den fortsatta planeringen.

Kommunen har ett kulturmiljöunderlag från 2024 som omfattar hela kommunen och som utgår från helhetsmiljöer där byggnader, objekt och landskap tillsammans skapar kulturhistoriska värden. Underlaget innehåller rekommendationer för hur dessa miljöer kan hanteras i fysisk planering och bygglov samt fungerar som kunskapsstöd för både fastighetsägare och allmänhet. För Bjurholms tätort finns därutöver två kulturmiljöutredningar – en på fördjupad nivå för ett avgränsat område och en mer övergripande för resterande delar av tätorten – vilka utgör stöd vid planering, lovgivning och rådgivning. Kulturmiljöunderlagen utgör kunskapsstöd och vägledning, medan översiktsplanen anger kommunens samlade viljeinriktning för hur kulturmiljövärden ska tas tillvara och utvecklas. Den juridiska prövningen sker i efterföljande plan- och bygglovsärenden enligt plan- och bygglagen.

I kommunen är åtta kulturmiljöområden särskilt utpekade: Agnäs, Högland, Ström–Sörfors, Balsjö, Bastuträsk, Karlsbäck–Bjurbäck–Nedre Nyland, Bredträsk och Stennäs. Dessa miljöer speglar kommunens mest karaktärsskapande utvecklingsdrag och representerar olika bebyggelsetyper och landskapstyper, såsom älvdalsbebyggelse, sjöbebyggelse och lidbyar. Flera av byarna präglas av öppna och kuperade

odlingslandskap, särskilt längs Öreälven där förutsättningarna för jordbruk historiskt varit goda. Ett särskilt kulturhistoriskt värde finns även i den bevarade slåtterängen i Lagnäset.

Även vägnätet rymmer viktiga kulturmiljövärden. Den statliga väg 597 mellan Otternäs och vidare norrut längs Öreälven är av Trafikverket utpekad som kulturväg och illustrerar vägnätets historiska utveckling, både genom sin sträckning och sin funktion som förbindelse mellan byar och kyrkan i Örträsk. Därutöver finns flera mindre vägsträckor med kulturhistoriska värden, bland annat i Näsland–Högland, Agnäs–Österby och Högås–Balfors–Ljusåker, vilka bidrar till landskapets läsbarhet och småskaliga karaktär.

I Bjurholms kommun finns i nuläget inga byggnadsminnen enligt kulturmiljölagen. Däremot finns tre kyrkor som är kyrkliga kulturminnen: Markuskapellet, Bjurholms kyrka och Bredträsks kapell. Bjurholms kyrka omfattas av tillståndsplikt enligt kulturmiljölagen, vilket innebär att större förändringar kräver prövning av Länsstyrelsen.

Kommunens ställningstagande: Bjurholms kommun ser kulturmiljön som en tillgång i den långsiktiga samhällsutvecklingen. Kulturhistoriska värden ska beaktas i planering, bygglov och annan prövning, men kulturmiljöerna ska inte betraktas som statiska eller orörliga. Tvärtom är det positivt när äldre byggnader och miljöer kan få nya eller förändrade användningar som gör att de nyttjas och därigenom kan fortsätta bidra till att skapa ett levande och attraktivt samhälle.

Utveckling och förändring ska ske varsamt och med respekt för platsens karaktär, skala och historiska sammanhang. Gestaltning, materialval och utformning är viktiga verktyg för att ta tillvara och förstärka kulturmiljövärden och platsens kvaliteter i både ny och befintlig bebyggelse. Ny bebyggelse och ombyggnationer i kulturhistoriskt värdefulla miljöer ska anpassas så att befintliga kvaliteter tas tillvara och förstärks. På så sätt kan kulturmiljöerna bidra till både identitet, attraktivitet och ett levande Bjurholm över tid.

4.5.2 Särskilt värdefulla byggnader och kulturmiljöer

I Bjurholms kommun finns byggnader och bebyggelsemiljöer som är särskilt värdefulla ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt enligt plan- och bygglagen. Dessa värden utgör ett viktigt allmänt intresse och bidrar till förståelsen av kommunens historiska utveckling, byggnadstraditioner och landskapets karaktär.

Bedömningen av vilka byggnader och miljöer som är särskilt värdefulla grundar sig på kommunens kulturmiljöunderlag och avser byggnadstyper och kategorier snarare än en uttömmande förteckning av enskilda objekt. De två byggnadstyper som beskrivs i detta avsnitt, korsbyggnader och äldre bebyggelse uppförd innan 1920, utgör exempel på sådana byggnader och miljöer som, med stöd i kulturmiljöunderlaget, kan bedömas som särskilt värdefulla enligt plan- och bygglagen. För byggnader uppförda före 1920 behöver det göras en bedömning av om byggnaden har kvar sin ursprungliga karaktär. Redovisningen är inte uttömmande, och även andra byggnader och miljöer kan ha kulturhistoriska värden som ska beaktas vid planering, lovgivning och annan prövning.

4.5.2.1 Korsbyggnader

Korsbyggnader är en regionalt särpräglad byggnadstyp med stor betydelse för förståelsen av Bjurholms agrara historia och lokala byggnadstraditioner. Deras kulturhistoriska värde är nära knutet till byggnadens grundläggande form och planprincip, liksom till volym, proportioner, material och detaljering. Korsbyggnadernas placering i landskapet och relation till gårdsstruktur och omgivande bebyggelse är ofta en central del av värdet.

För att värna och tillvarata korsbyggnadernas kulturhistoriska värden ska förändringar genomföras varsamt. Byggnadens huvudvolym, karaktäristiska form och symmetri bör bevaras, och åtgärder som påverkar byggnadens övergripande karaktärsdrag och läsbarhet ska undvikas. Material, färgsättning och detaljer bör anpassas till byggnadens ålder och traditionella utförande. Nya tillägg eller kompletteringar ska underordna sig den ursprungliga byggnaden och utformas så att korsbyggnadens kulturhistoriska värden och sammanhang inte förvanskas.

Kulturmiljöunderlaget framhåller att fortsatt användning är en viktig förutsättning för långsiktigt bevarande. Anpassningar för nya funktioner kan därför vara möjliga, men ska ske med respekt för byggnadens karaktärsdrag och kulturhistoriska värden.

4.5.2.2 Äldre bebyggelse uppförd före 1920

Äldre byggnader uppförda före 1920 utgör i dag en begränsad del av byggnadsbeståndet i Bjurholms kommun och har därför ett särskilt kulturhistoriskt värde. Dessa byggnader bär på kunskap om historiska byggnadssätt, material, tekniker och levnadsvillkor och är ofta viktiga inslag i äldre by- och landskapsmiljöer.

Värdena är ofta knutna till byggnadens ålder, autenticitet och till hur den samspelar med sin omgivning. För att värna och tillvarata dessa värden ska förändringar ske varsamt och med respekt för byggnadens ursprungliga karaktär. Särskild hänsyn ska tas till volym, takform, fasadmaterial, fönstersättning, dörrar och andra detaljer som är typiska för byggnadens tillkomsttid. Traditionella material och tekniker bör, där det är möjligt, bevaras eller användas vid underhåll och ombyggnad.

Kulturmiljöunderlaget betonar att äldre byggnader ofta ingår i större kulturmiljöer där samspelet mellan byggnader, gårdsstrukturer, vägar och odlingslandskap är en viktig del av värdet. Hänsyn ska därför inte bara tas till den enskilda byggnaden, utan även till dess relation till omgivande miljö. Anpassningar för nya användningar kan bidra till fortsatt bruk och långsiktigt bevarande, men ska genomföras på ett sätt som inte leder till förvanskning av byggnadens eller miljöns kulturhistoriska värden.

Kommunens ställningstagande:
Bjurholms kommun ser särskilt värdefulla byggnader och kulturmiljöer som en tillgång i den långsiktiga samhällsutvecklingen. Kulturhistoriska värden ska tas tillvara och utgöra en utgångspunkt för varsam utveckling. För byggnader och miljöer som bedöms vara särskilt värdefulla enligt plan- och bygglagen kan utökad lovplikt aktualiseras för vissa

åtgärder, i enlighet med gällande lagstiftning. Vid detaljplanering kan även skyddsbestämmelser bli aktuella för att långsiktigt säkerställa särskilt värdefulla byggnaders och miljöers kulturhistoriska värden. Översiktsplanens redovisning är vägledande och syftar till att skapa en gemensam och förutsägbar grund för efterföljande plan- och bygglovsprövning. Bedömning av kulturvärden och lovplikt görs alltid i det enskilda fallet.

4.6 Naturmiljö

Bjurholms kommun präglas i stor utsträckning av obebyggda mark- och vattenområden. Den obebyggda marken används till stor del för areella näringar såsom jord- och skogsbruk, men rymmer även mer orörda naturmiljöer med höga naturvärden.

I kommunen finns såväl områden med formellt skydd, såsom naturreservat och Natura 2000-områden, som andra värdefulla naturmiljöer som saknar formellt skydd såsom våtmarker, ängsmiljöer och olika skogstyper. Dessa miljöer bidrar till kommunens attraktionskraft och identitet samt utgör viktiga resurser för friluftsliv och rekreation.

Naturmiljöerna tillhandahåller därutöver viktiga ekosystemtjänster, såsom vattenreglering, klimatanpassning och livsmiljöer för växter och djur. Sammantaget utgör naturmiljöerna en central del av kommunens långsiktigt hållbara mark- och vattenanvändning.

Kommunens ställningstagande: Kommunen värnar de naturvärden och kvaliteter som finns i Bjurholms kommun och ser dessa som en tillgång och central del av kommunens identitet. Att värna om och utveckla naturmiljöer är viktigt bland annat för friluftsliv och rekreation, biologisk mångfald samt för ekosystemtjänster.

I översiktsplanen har utvecklingsområden lokaliserats och avgränsats med ambitionen att i första hand ta i anspråk redan påverkade eller mindre känsliga miljöer och därigenom begränsa påverkan på värdefulla naturmiljöer.

Vid fortsatt planering och prövning ska naturvärden och ekologiska samband beaktas.

4.7 Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

4.7.1 Strandskydd

Strandskyddets syfte är att långsiktigt trygga allemansrättslig tillgång till strandområden samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vatten. Strandskyddet bidrar även till att värna biologisk mångfald samt kultur- och landskapsvärden och har betydelse ur ett klimatanpassningsperspektiv.

Generellt strandskydd gäller vid de flesta sjöar och vattendrag enligt 7 kap. miljöbalken och omfattar normalt ett område om 100 meter från strandlinjen, både på land och i vatten. I Västerbottens län finns ett särskilt beslut som innebär att vissa sjöar och vattendrag inte omfattas av strandskydd. De sjöar och vattendrag som omfattas av generellt respektive utvidgat strandskydd redovisas i Länsstyrelsens kartunderlag och i den interaktiva Västerbottenskartan. Från och med 2025 gäller strandskydd inte vid insjöar mindre än en hektar eller vattendrag smalare än två meter, och det omfattar inte heller anlagda vatten.

Vid planering av ny bebyggelse eller andra åtgärder inom strandskyddat område ska strandskyddets syften beaktas. Dispens eller upphävande kan prövas enligt miljöbalkens bestämmelser vid detaljplanering, förhandsbesked eller enskilda åtgärder, under förutsättning att särskilda skäl föreligger.

Kommunens ställningstagande: I denna översiktsplan föreslås inga nya bebyggelseområden inom strandskyddat område.

Bjurholms kommun ser strandnära lägen som en viktig resurs för boende, näringsliv och lokal utveckling. Kommunen har ett lågt bebyggelsetryck och en god tillgång till obebyggda strandområden, vilket i många fall innebär att utveckling kan prövas utan att strandskyddets syften åsidosätts.

Vid prövning av strandskyddsdispens ska strandskyddets syften tillgodoses, samtidigt som kommunens förutsättningar och behov av lokal utveckling beaktas. Kommunen är positiv till att strandskyddsdispens kan prövas för olika typer av boende och verksamheter där allemansrättslig tillgång och naturvärden kan säkerställas. Prövning av strandskyddsdispens sker alltid i det enskilda fallet i enlighet med miljöbalkens bestämmelser.

4.7.2 Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Bjurholms kommun omfattas av ett tematiskt tillägg till översiktsplanen *Strandskydd i Umeåregionen*. Tillägget omfattar även Nordmaling, Umeå, Vindeln och Vännäs och är daterat 2013. I Bjurholm reviderades det 2015 med en utökning av LIS-området vid Lill-Armsjön. Tillägget reglerar kommunens ställningstaganden avseende landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS), inklusive utpekade LIS-områden i kommunen.

Tillägget utgör vägledning vid prövning av strandskyddsfrågor i strandnära lägen. Hantering av LIS-områden och tillämpning av riktlinjer för landsbygdsutveckling i strandnära lägen sker i enlighet med det tematiska tillägget och behandlas inte vidare i denna översiktsplan.

4.8 Areella näringar

De areella näringarna är viktiga basnäringar i Bjurholms kommun. De står för en betydande del av markanvändningen på landsbygderna och har en unik roll som förvaltare av landskapets natur- och kulturvärden. I kommunen finns jordbruk, skogsbruk och rennäring.

4.8.1 Jordbruk

Jordbruksmark är en nationellt viktig resurs och skyddas i 3 kap. 4 § miljöbalken. Den omfattar både åker- och betesmark och är en förutsättning för livsmedelsproduktion, vilket är särskilt viktigt ur beredskapssynpunkt. Markens värde är också kulturellt och ekologiskt – den är en del av vårt landskap och livsmiljö för många arter. Att återskapa jordbruksmark tar lång tid, är kostsamt och kräver mycket energi.

I Bjurholms kommun finns cirka 2 300 hektar åkermark och 30 hektar betesmark. Mellan 2010 och 2024 har den totala jordbruksmarken minskat med omkring 300 hektar (ca 11 %). Minskningen beror främst på rationaliseringar inom jordbruket snarare än exploatering. Jordbruksverkets sammanställning för 2016–2020 visar att ingen jordbruksmark i kommunen tagits i anspråk för exploatering under dessa år.

Med dagens konsumtionsmönster behövs cirka 0,4 hektar åkermark per person för att producera den mat vi äter i Sverige. I Bjurholm finns ungefär 1 hektar per invånare, vilket innebär att kommunen har god tillgång till jordbruksmark sett till sin befolkning.

Kommunens ställningstagande: Bjurholms kommun vill värna bärkraftiga och aktiva jordbruk, då de är viktiga för livsmedelsförsörjning, beredskap, sysselsättning och förvaltning av odlingslandskapet. Jordbruksmarkens långsiktiga värden ska beaktas i all fysisk planering, och utpekade bebyggelseområden i översiktsplanen bedöms inte påverka brukningsvärd jordbruksmark i sådan omfattning att bärkraftiga jordbruk äventyras.

Kommunen vill även värna brukningsvärd jordbruksmark som en långsiktig resurs för lokal livsmedelsproduktion och beredskap. Behov av beredskapsodling och andra åtgärder för att stärka den lokala livsmedelsförsörjningen kan aktualiseras i framtiden och bör beaktas i efterföljande planering och kommunens beredskapsarbete.

Samtidigt har jordbrukets struktur förändrats, med en utveckling från många mindre gårdar till färre och mer storskaliga brukningsenheter. Många mindre gårdar har därmed förlorat sin funktion i det aktiva jordbruket. Kommunen ser dessa miljöer som en resurs och vill möjliggöra att bostäder och äldre ekonomibyggnader som inte längre används för jordbruk kan ges nya användningar, exempelvis för boende eller småskalig verksamhet. Detta bidrar till att ta tillvara kulturmiljövärden genom att miljöerna kommer till användning och skapar nya möjligheter till sysselsättning och lokal utveckling.

Miljöbalken anger att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för väsentliga samhällsintressen. I Bjurholm, med låg bebyggelsetakt och särskilda demografiska utmaningar, kan även små tillskott av bebyggelse vara betydelsefulla för samhällsutvecklingen. Kommunen anser därför att det finns skäl att pröva om begreppet väsentligt samhällsintresse kan tolkas utifrån lokala förutsättningar, utan att åsidosätta jordbrukets långsiktiga värden.

4.8.2 Skogsbruk

Skogsbruket med efterföljande vidareförädling har utgjort och utgör fortsatt en viktig näringsgren inom kommunen. Skogsbruk är skyddat i 3 kap. 4 § miljöbalken och är av nationell betydelse.

För skogsnäringen gäller de regler som föreskrivs av bland annat skogsvårdslagen samt miljöbalken. I miljöbalken står att skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska skyddas så långt möjligt mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk. Skogsvårdslagen uttrycker vilka krav samhället har på skogsägare, såväl offentliga som privata skogsägare. I lagen anges att skogen är en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning. Samtidigt ska hänsyn tas till naturen, kulturmiljön, rennäringen och andra intressen.

Kommunens ställningstagande: Utpekade bebyggelseområden i översiktsplanen bedöms inte påverka skogsmark av betydelse för skogsnäringen i sådan utsträckning att det påtagligt skadar möjligheten att bedriva ett rationellt skogsbruk.

4.8.3 Rennäring

Rennäringen är en del av det samiska kulturarvet och en areell näring som bedrivs inom Bjurholms kommun.

Rennäringen regleras i rennäringslagen (1971:437). Enligt renskötselrätten som finns inskriven i lagen har samer som är medlemmar i en sameby rätt att använda marken för sig och sina renar. Rätten bygger på urminnes hävd och omfattar dels året-runt-marker, dels vinterbetesmarker. Rennäringen är inte enbart en areell näring utan utgör också en viktig del av samisk kultur, identitet och traditionell kunskap. Förutsättningarna för att bedriva renskötsel är därför av betydelse både ur ett näringsperspektiv och ur ett kulturperspektiv.

Åretruntmarker är i Västerbottens län i huvudsak belägna ovan odlingsgränsen, med vissa undantag nedanför denna. Bjurholms kommun utgörs i sin helhet av vinterbetesmarker, det vill säga områden där renarna får uppehålla sig under perioden 1 oktober – 30 april. De samebyar som enligt Sametinget har sina vinterbetesområden inom Bjurholms kommun är Vapsten och Vilhelmina Norra sameby. Bjurholm utgör därmed en del av ett större vinterbetesland som används av samebyarna utanför deras åretruntmarker.

Vinterbetesmarkerna är en viktig förutsättning för renskötselns långsiktiga bedrivande. Under vinterhalvåret är tillgången till lämpliga betesmarker avgörande för renarnas möjligheter att finna föda. Markanvändningen varierar mellan olika år beroende på bland annat betestillgång, växelbruk och säsongsbetonade förutsättningar så som snödjup. Samma område används därför inte nödvändigtvis på samma sätt varje år. För att möjliggöra vinterbetet och flytten mellan olika betesområden används även flyttleder och anläggningar av olika slag, exempelvis hagar.

Rennäringen påverkas av klimatförändringar som genom exempelvis kraftiga väderomslag, försämrat vinterbete och osäkra isförhållanden vid flytt.

Möjligheten att bedriva rennäring kan påverkas av annan markanvändning. Vissa typer av markanvändning kan exempelvis påverka betestillgång, renarnas betesro eller försvåra renskötselns bedrivande.

Rennäringen är utpekat som riksintresse enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Riksintresse för rennäring beskrivs i avsnitt 4.1.3. Övriga mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen som allmänt intresse ska skyddas mot sådana åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande så långt möjligt, vilket innebär att en avvägning mellan allmänna intressen ska göras.

Kommunens ställningstagande: Vid nya exploateringar som berör rennäringens intressen ska det analyseras vilken påverkan exploateringen kan ge på möjligheterna att bedriva rennäring, och dialog ska föras med berörda samebyar. I analysen behöver de kumulativa effekterna av klimatförändringar och tidigare exploateringar beaktas.

4.9 Mellankommunala och regionala förhållanden

Flera frågor i översiktsplanen berör grannkommunerna Åsele, Lycksele, Vindeln, Vännäs, Nordmaling och Örnsköldsvik. Viktiga mellankommunala intressen är bland annat kommunikationer, riksintressen, miljö, hälsa och naturskydd samt turism, friluftsliv och landsbygdsutveckling.

Utvecklingen av kommunikationerna längs de större vägarna fordrar samverkan med Vännäs, Umeå och Nordmaling. Dessa frågor hanteras i första hand inom ramen för den statliga planeringen av vägar även om översiktsplanen understryker behovet av trafiksäkra och framkomliga förbindelser.

Några av de riksintressen som finns i kommunen sträcker sig över kommungränsen. Riksintresseområden för rennäringen går från fjällen ut mot kusten genom kommunen. Längs Öreälven och Lögdeälven finns riksintressen för skyddade vattendrag, Natura 2000, naturvård och friluftsliv som delas med Åsele, Lycksele och Nordmaling. På gränsen mot Lycksele kommun finns ett riksintresse för energiproduktion (vindbruk) och verksamhet i kommunen kan även påverka riksintressena för Umeå flygplats och

väderradarn i Örnsköldsvik. Förslagen i översiktsplanen bedöms inte påverka något av dessa riksintressen i en omfattning som föranleder särskild samordning.

I kommunen finns tre naturreservat som berör grannkommuner: Mustagumbuberget (Lycksele), Stenmyran (Nordmaling) och Kvillträsket (Vännäs). Inga förslag i översiktsplanen påverkar dessa områden.

Turism och besöksnäring kräver samverkan mellan kommuner då många besöksmål och leder går över kommungränser. Bjurholm samarbetar med grannkommunerna kring utveckling av leder i älvdalarna (Öreälvsleden och Lögdeälvsleden), skoterleder samt hållbar ledutveckling för vandring och mountainbike. Bjurholm ingår också i Umeåregionen, där sju kommuner samarbetar kring ett flertal samhällsfrågor. Kommunen deltar även i leaderområdet Idériket Umeåregionen 2030.

Sammantaget bedöms inga av de mellankommunala och regionala frågorna medföra behov av särskilda ställningstaganden i översiktsplanen.

5 Genomförande och konsekvenser

5.1 Planens genomförande

Översiktsplanen anger kommunens långsiktiga viljeinriktning för mark- och vattenanvändning samt bebyggelseutveckling. Planen är vägledande och utgör ett strategiskt stöd för kommunens beslut, men är inte juridiskt bindande. Genomförandet av översiktsplanen sker successivt över tid och i flera olika processer.

Planen ska ligga till grund för kommunens ställningstaganden vid fortsatt planering, prövning av ärenden enligt plan- och bygglagen samt vid prioritering av kommunala investeringar. Översiktsplanen ska även fungera som ett gemensamt underlag för dialog och samverkan med andra myndigheter, fastighetsägare och aktörer.

Utveckling kan ske både genom planlagd större exploatering och genom mer successiv och småskalig utveckling, beroende på platsens förutsättningar och karaktär.

Kommunen har en samordnande roll i genomförandet av översiktsplanen, men många åtgärder genomförs av andra aktörer, såsom fastighetsägare, exploatörer och statliga myndigheter. Prioriteringar mellan olika planerings- och investeringsinsatser sker inom ramen för kommunens ordinarie budget- och verksamhetsplanering.

5.1.1 Fortsatt planering, utredningar och samverkan

För att genomföra översiktsplanen behöver kommunen arbeta vidare med ett antal åtgärder som anger prioriterade inriktningar för det fortsatta arbetet. Åtgärderna ska ses som vägledning för kommunens fortsatta planering, samverkan och prioriteringar, och behöver integreras i kommunens budget- och verksamhetsplanering.

Till respektive åtgärd finns en kort beskrivning samt en utpekad ansvarig nämnd. Ansvarig nämnd anger politiskt huvudansvar; genomförande kan ske i samverkan mellan nämnder, verksamheter inom kommunen och externa aktörer.

Kategori	Åtgärd	Kort beskrivning	Ansvarig nämnd
Översiktsplanering	Revidera tematiskt tillägg för vindkraft	Revidera i samarbete med Umeåregionens kommuner.	KS
Detaljplanering	Planlägg verksamhetsmark i Österbacka	Säkerställa planberedskap i form av färdiga byggrätter genom planläggning av Österbacka.	MBN
Detaljplanering	Upprätta detaljplan för nya bostadsområden	Upprätta detaljplan för område B1, B2 och B3 i takt med behov och efterfrågan i samarbete med fastighetsägare.	MBN
Planeringsunderlag	Dagvattenutredning för Österbacka	Ta fram områdesövergripande dagvattenutredning för hela området.	MBN
Planeringsunderlag	Fördjupade geotekniska utredningar	Ta fram fördjupade geotekniska utredningar i riskområden, särskilt i Bjurholm och Agnäs.	MBN
Planeringsunderlag	Klimatanpassningsplan	Ta fram och genomföra klimatanpassningsplan för ras, skred, erosion, skyfall och översvämning.	KS
Dricksvatten och spillvatten	Skydd av dricksvattenresurser	Säkerställa och vid behov uppdatera/inrätta vattenskyddsområden.	KS
Dricksvatten och spillvatten	Peka ut reservvattentäkt	Peka ut reservvattentäkt för tätorten.	KS
Trafik och mobilitet	Verka för gång- och cykelvägar längs statliga vägar	Prioritera sträckorna Bjurholm–Agnäs, Bjurholm–Mariebäck samt Storgatan mot Bjurevi i inspel till Trafikverket och länstransportplanen.	KS
Trafik och mobilitet	Verka för förbättrad trafikmiljö i tätortens centrum	Prioritera behov i centrala Bjurholm inklusive korsningarna Vännäsvägen/Storgatan och Storgatan/Köpmannagatan i inspel till Trafikverket och länstransportplanen.	KS
Trafik och mobilitet	Dialog om förbifart öster om Bjurholm	Föra dialog med Trafikverket om långsiktiga möjligheter att hantera genomfartstrafik via utpekat vägreservat.	KS
Rekreation och grönstruktur	Utveckla tätortsnära rekreationskopplingar	Utveckla nya och förstärkta gångvägar till Brattåkern, skid- och motionsspår samt söderut genom tätorten.	KS
Rekreation och grönstruktur	Utveckla sammanhängande leder	Utveckla leder som knyter samman Balberget, Lagnäset, Petnäset och tätorten.	KS
Teknisk försörjning	Etappvis utbyggnad av kommunal infrastruktur	Bygga ut kommunal infrastruktur etappvis till område B1, för att säkerställa ekonomisk genomförbarhet.	KS
Teknisk försörjning	Åtgärder vid reningsverk och pumpstationer	Genomföra åtgärder för att minska översvämningsrisker vid reningsverk samt avledning och dränering kring utsatta pumpstationer.	KS

5.1.2 Uppföljning och aktualitet

Översiktsplanen ska följas upp och hållas aktuell i enlighet med plan- och bygglagen. Minst en gång per mandatperiod ska kommunen pröva planens aktualitet genom en planeringsstrategi, som anger om översiktsplanen helt eller delvis är aktuell samt kommunens fortsatta inriktning för översiktsplaneringen. Planeringsstrategin ska användas för att följa upp genomförandet, beakta förändrade förutsättningar och ny lagstiftning samt bedöma behov av fördjupningar, tematiska tillägg eller revidering av översiktsplanen.

5.2 Miljökonsekvenser

Vid avgränsningssamråd med Länsstyrelsen Västerbotten bedömdes att översiktsplanen inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Planen omfattas därför inte av kraven på strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken. Mot denna bakgrund har en övergripande miljökonsekvensanalys tagits fram som bilaga till översiktsplanen.

Miljökonsekvensanalysen belyser planens konsekvenser för miljön på en övergripande nivå, med fokus på föreslagen mark- och vattenanvändning, riksintressen samt relevanta nationella miljökvalitetsmål.

Sammantaget visar miljökonsekvensanalysen att översiktsplanen inte medför negativ påverkan på de riksintressen som berörs. I flera fall innebär planförslaget ingen förändring av mark- eller vattenanvändningen, eller så sker utveckling inom redan ianspråktagna områden. Där utveckling föreslås i närhet till riksintresseområden tydliggörs behov av hänsyn och, vid behov, fördjupade analyser i efterföljande planering.

Av de elva nationella miljökvalitetsmål som bedömts som relevanta bedöms översiktsplanen medverka till måluppfyllelse för fem mål: Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt odlingslandskap samt God bebyggd miljö. För övriga mål bedöms planförslaget varken bidra till eller motverka måluppfyllelse. Inga miljökvalitetsmål bedöms påverkas negativt.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen ge ett tydligt och hållbart underlag för kommunens långsiktiga utveckling. Planen tar hänsyn till både allmänna intressen och riksintressen och föreslår en mark- och vattenanvändning som i huvudsak undviker områden med höga naturvärden. Vissa utvecklingsområden kräver fördjupade analyser i kommande planering, men överlag bedöms planförslaget ge god vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

5.3 Sociala och ekonomiska konsekvenser

5.3.1 Social hållbarhet

Översiktsplanen bidrar till ökad social hållbarhet genom att stärka ett sammanhållet samhälle där fler ges god tillgång till vardagens funktioner, service och mötesplatser. Genom att prioritera Bjurholms tätort för bostäder, service och funktionsblandad bebyggelse, samt genom att främja kompletteringar i Agnäs och Balsjö stärks underlaget för handel, offentlig service och sociala möten vilket bidrar till levande och trygga vardagsmiljöer.

Planens inriktning att utveckla gång- och cykelstråk, gröna samband och tätortsnära rekreationsområden förbättras tillgängligheten för gående och cyklister och skapar

förutsättningar för ett aktivt vardagsliv i både tätorten och byarna. Närhet till natur, friluftsliv och rekreation lyfts konsekvent som en kvalitet i bebyggelseutvecklingen, vilket stärker folkhälsa, gemenskap och livskvalitet för olika åldersgrupper.

Genom ett tillåtande förhållningssätt till småskalig utveckling på landsbygden, i kombination med tydliga riktlinjer för hänsyn till hälsa, säkerhet och kulturmiljö, skapas möjligheter för boende och verksamheter i hela kommunen. Detta bidrar till social sammanhållning och till att fler kan bo, verka och leva i olika delar av Bjurholm utan att grundläggande värden och trygghet åsidosätts.

5.3.2 Ekonomisk hållbarhet

Översiktsplanen bedöms bidra till god ekonomisk hållbarhet genom att vara långsiktigt genomförbar och genom att tydliggöra var och hur utveckling bör ske. Genom att i första hand bygga vidare på befintliga strukturer för bebyggelse, infrastruktur och teknisk försörjning begränsas behovet av kostsamma nyinvesteringar och långsiktiga driftskostnader för kommunen. Planen skapar därmed förutsättningar för en resurseffektiv utveckling anpassad till kommunens storlek och förutsättningar.

Tydliga ställningstaganden för mark- och vattenanvändning, inklusive utpekade områden för bostäder, verksamheter och rekreation, ger ökad förutsägbarhet för fastighetsägare, företag och andra aktörer. Detta underlättar investeringar och bidrar till ett bättre planeringsunderlag vid efterföljande detaljplanering, bygglovsprövning och kommunala prioriteringar. Särskilt stärks förutsättningarna för näringslivsutveckling genom möjligheten att utveckla befintliga verksamhetsområden samt genom att tillåta småskalig verksamhet i nära koppling till boende.

Genom att ta tillvara befintliga byggnader, möjliggöra omvandling av tomma bostäder och lokaler samt uppmuntra återbruk och successiv utveckling minskar behovet av nyexploatering. Detta bidrar till lägre samhällsekonomiska kostnader över tid och stärker kommunens attraktionskraft, vilket sammantaget bedöms skapa stabila och långsiktiga förutsättningar för ett livskraftigt näringsliv och en hållbar kommunal ekonomi.

6 Underlag

- Översiktsplan Bjurholms kommun, 2012 – *underlag som utgår*
- Planeringsstrategi för Översiktsplan 2012, antagen 2024
- Fördjupad översiktsplan gällande Bjurholms tätort, 1990 – *underlag som utgår*
- Tillägg till översiktsplan – Strandskydd i Umeåregionen, 2015
- Tillägg till översiktsplan – Vindkraft i Umeåregionen, 2010 – *underlag under revidering*
- Målstyrning mot god ekonomisk hushållning, 2024–2027
- Riktlinjer för bostadsförsörjning, 2024
- Handlingsplan för bostadsförsörjning, 2024
- Kollektivtrafikplan, 2024–2026
- Kulturmiljöunderlag för Bjurholms tätort – Etapp 1, 2020, Västerbottens museum
- Kulturmiljöunderlag för Bjurholms tätort - Etapp 2, 2023, Norconsult
- Kulturmiljöunderlag, avser hela kommunen undantaget tätorten, 2024, Norconsult
- Landsbygdsutvecklingsstrategi Umeåregionen, 2021
- Näringslivsstrategi för Bjurholms kommun 2025–2029 inklusive handlingsplan
- Riktlinjer för brottsförebyggande arbete 2023–2025
- Avfallsplan för Umeåregionen – Resurshushållning för ett cirkulärt samhälle, 2020
- VA-översikt, 2020
- Vatten- och Avloppspolicy, 2020
- Vatten-och avloppsplan, 2020–2035
- Dagvattenstrategi, 2020–2035
- Skyfallskartering Västerbottens län Bjurholms kommun, 2018, DHI på uppdrag av Länsstyrelsen Västerbotten
- Vattentjänstplan för Bjurholms kommun, 2024
- Folkhälso- och tillgänglighetspolitiskt program, 2022-2025
- Energistrategi för Bjurholms kommun, 2012
- Strategi för laddinfrastruktur i Bjurholms kommun, 2021